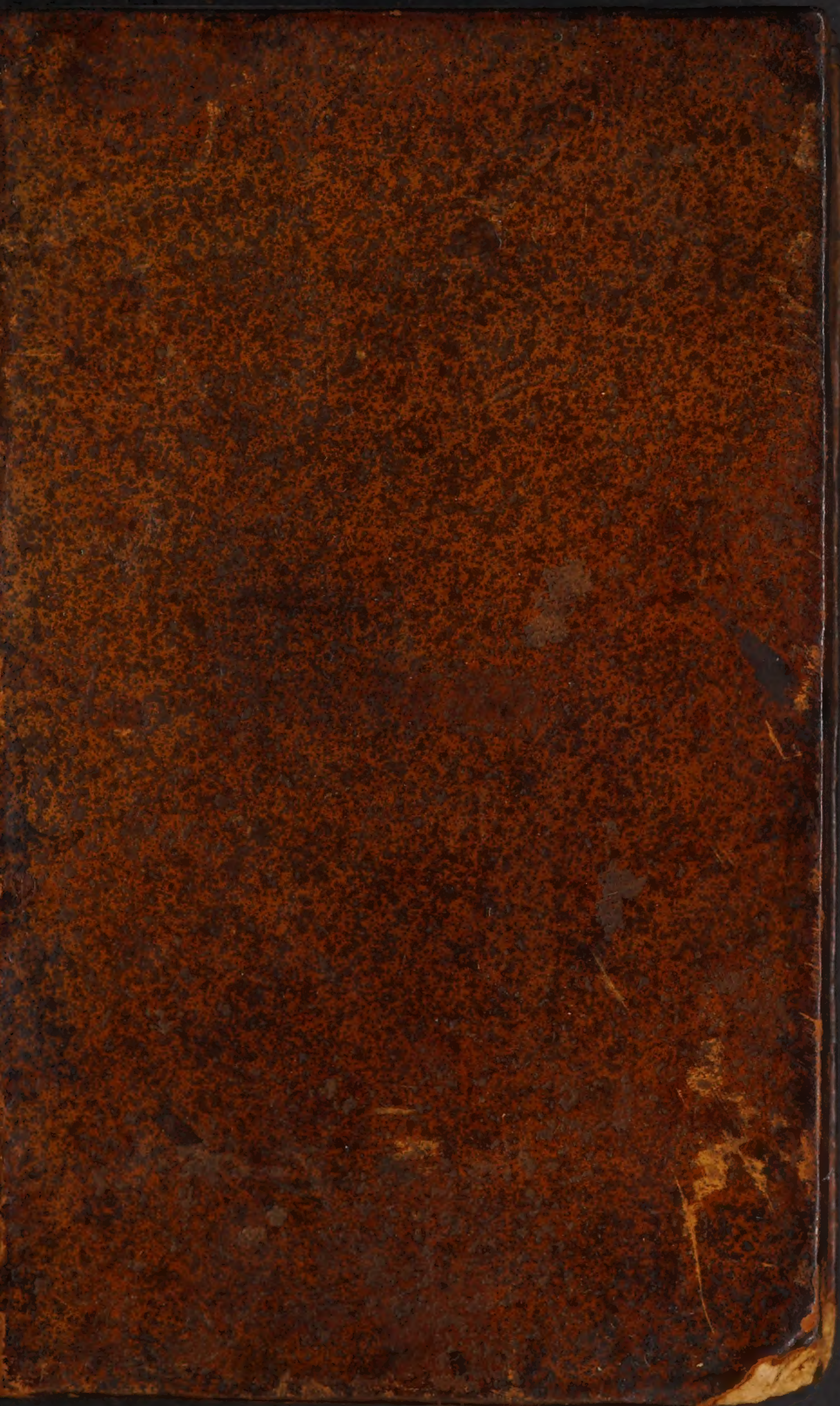
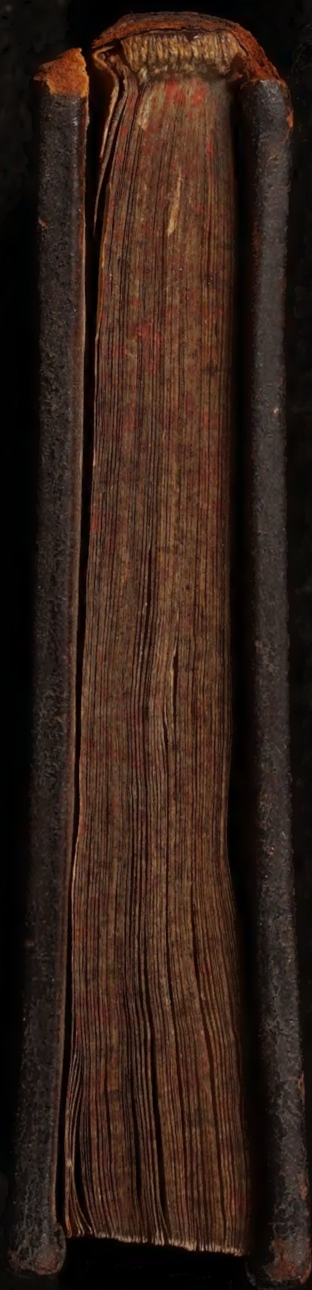
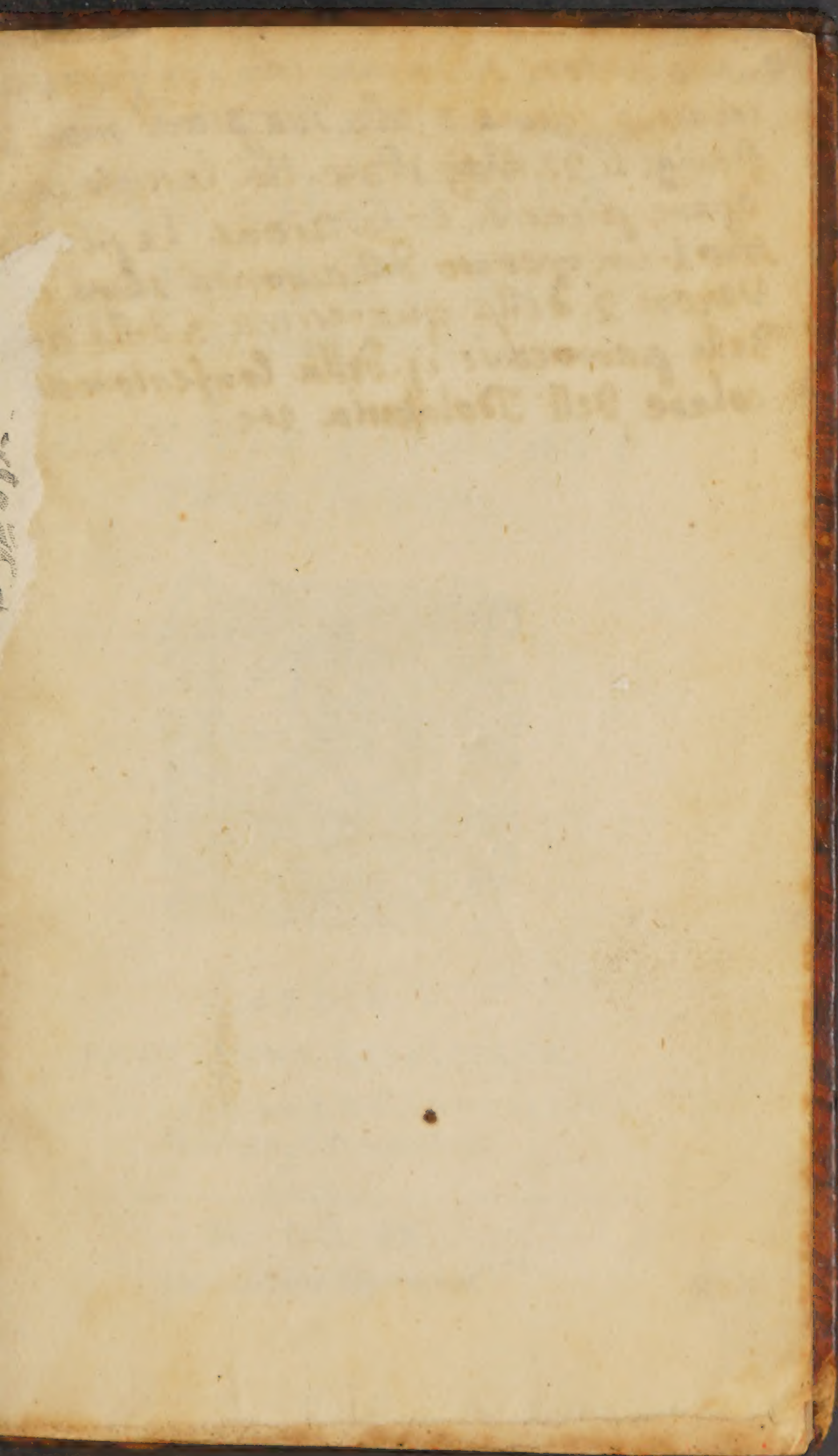

FILESAC
DE
IDOLAT
MAGICA

Questo autore si distinse colla sua fermezza colla sua scienza e colla sua pietà morì in Parigi li 27. May 1635. Ha lasciato varie opere piene di erudizione. Le principali sono 1. un trattato dell'autorità sacra de' Vescovi 2. della quaresima 3 delle origine delle parrocchie 4. della Confessione auricolare, dell' Idolatria etc.

DE IDOLOLATRIA MAGICA, DISSERTATIO,

IOANNIS FILESACI Theologi Parisiensis.

PARISIIS,
EX OFFICINA NIVELLIANA,
Apud SEBASTIANVM CRAMOISY, via Iacobæa, ſub Ciconijs.

M. DC. IX.
Cum Licentia Superiorum.

54900

INDICVLVS RERVM PRÆCIPVARVM.

§. 1.

§. 3.

§. 4.

Diaboli perpetua voluntas ac studium in Dei nomine & cultu expetendo ac procurando.

§. 5.

Diaboli artes, quibus diuinitatis existimationem apud homines parauit, vnde & quale Medicinæ commercium cum Magia, ridicula diuinandi ars.

§. 6.

§. 7.

FINIS.

Approbatio Doctorum.

NOs ſubſignati Doctores Sorbonici, fidem facimus perlegiſſe Librum hunc, cui titulus eſt, *De Idololatria Magica*: in quo nihil reperimus, quod fidei Catholicæ aduerſetur: imò plurima eſſe iudicamus legentibus vtilia, ob quæ prælo commiſſus publicæ vtilitatis cauſa in lucem edatur. Dat. Pariſ. 13. Febr. 1609.

M. AVBRY.

FROGER.

DE IDOLOLATRIA MAGICA DISSERTATIO,

IOANNIS FILESACI THEOLOGI Parisiensis.

Ad clarissimum virum
NICOLAVM CAMVSIVM TORSIVM,
Consiliarium Regium in supremo
Senatu Parisiensi.

§ I.

Scriptionis causæ.

SI quis fortè miretur, CLARISSIME CAMVSI, quod post tam multos tamque eruditos scriptores de magica impietate scribere aggrediar, huic si consilij mei ratio constiterit, mirari desinet. Dum tu me non ita pridem, & eo quidem tempore quo tranquillum erat & Alcedonia circum forum erant, comiter & benignè inuise-

res, incidit inter nos de Maleficis & Strigibus ſermo, atque cum me id concoquere non poſſe dicerem, quod genus iſtud hominum, ad ceterorum peſtem perniciemque natum, ita longè latéque per Galliam, vel potius Europam vniuerſam vagari, atque adeò impunè graſſari videremus. Opponebas contrà magni nominis viros quamplurimos, ſic de tota iſta re cenſere, vt longè plura ficta falſaque reperiri dicerent, quàm quæ ex ipſius rei veritate deprehendantur. Duo harum rerum capita duntaxat excuſſimus, vnum de Maleficorum & Strigum ad nocturnos illos & deteſtandos cœtus tranſuectione: Alterum de ſacrificio quod Summano illi Plutoni ſeu Sathanæ exhibetur. Prius illud veriſſimum eſſe perdocti viri noſtro æuo, ita demonſtrarunt, vt ſi quis de eiuſmodi tranſuectione dubitet amplius, is non modò in fide & religione Chriſtiana peregrinus, verùm etiam iudicij rationiſque parùm compos cenſendus erit. Verè ſiquidem de huius generis rationibus mihi ſcripſiſſe videtur Apuleius, iſtius diſciplinæ non leuiter peritus, Mileſiarum libro primo: *Minus callere eum qui*

prauissimis opinionibus ea putarit mendacia, quæ vel auditu noua, vel visu rudia, vel certe supra captum cogitationis ardua videantur, quæ si quis paulò accuratius explorauerit, non modò compertu euidentia, verùm etiam factu facilia sentiet: De qua re postea videbimus. Postremum autem caput de Sacrificio Magico, nobis est nunc explicandum. At, inquies, ex eorum numero qui scripsere de rebus Magicis; scripsere autem nostris temporibus plus minus viginti, & in iis potentissimus Britanniæ Rex, aliqui hoc ipsum satis dilucidè & apertè pertractarunt. Verùm quis neget post messem spicilegium; post vindemiam racemationes, post cœnam dubiam analecta, post cæsam syluam recidiua superesse. Deinde qui hoc attigêre argumentum rem istam quasi plane exploratam perspectamque, & velut pro confesso habitam proposuerunt, adeò vt in ea diutius immorari noluerint. Sed quoniam ita comparatum est, vt caput hoc, quod in quæstione de Magis & Maleficis habenda primarium ac præcipuum esse debet, ab ijs in controuersiam vocetur, quos minime dubitare necessum est, eam ob rem quæ ab

alijs omiſſa, neglecta, vel obiter animaduerſa, vt pluribus explicarem operæpretium duxi. Non hîc mihi de toto rerum Magicarum genere, nec vniuerſim dicendi locus, & ſi lubens ſtylum ſtringerem in huius infeliciſſimi ſæculi homines, qui eò veſaniæ prolapſi ſunt, vt dæmones aliquos eſſe audacter pernegent, omnemque de illorum vi, facultate atque opera diſputationem non pluris faciant, quàm inanes Præficarum Nænias, Plautique mortualia; Sed quid mirum ſi Sadducæos noſtro æuo habeamus, cùm tot occurrant, quibus, vt cum Tertulliano lib. aduerſus Pſychicos loquar, *Deus venter eſt, pulmo templum, & aqualiculus altare*: Suntque eiuſmodi qui & ſi Deum non negent, diſpectorem plané, & arbitrum & iudicem non putent, vt habet Tertullianus libro de teſtimonio Animæ. Non probo equidem credulos iſtos, quibus mero meridie ſi dixeris tenebras eſſe credent, & ego viciſſim odi Pyrrhonios iſtos, & qui ſuperſedeant quidquam aſſerere, quorum opinor oculatæ ſunt manus, credunt quod vident: Nollem ego vnius Apulei aucto-

ritate, libro itidem primo Metamorphoſeon, pro comperto affirmare hæc omnia reapſe Sagas efficere, nimirum cælum deponere, terram ſuſpendere, fontes durare, montes diluere, Manes ſublimare, Deos infimare, ſydera extinguere, Tartarum ipſum illuminare: Addo etiam Magico ſuſurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, ventos inanimos expirare, Solem inhiberi, Lunam deſpumari, ſtellas euelli, diem tolli, noctem teneri: Sed horum pleraque & fieri & ſenſibus percipi, non modo ſcriptorum fide dignorum, quales ſunt Olaus Magnus, Saxo grammaticus, Crantzius, rerum Aquilonarium ſcriptores, & alij, lectio perdocet, quin & vſus atque experientia comprobat: quæ dum tantæ fidei auctoritate recenſentur, an homines iſtis craſſis auribus & obſtinato corde ſeſe ludificari dicent. At quoniam res iſta ſatis excuſſa, quod propoſitum eſt argumentum iam nunc perſequi placet, ea tamen lege, vt nullus rerũ æquus æſtimator vberiorem ac peritiorẽ diſſertationem à me expoſtulet, quàm aut otij mei, quod perexiguum eſſe norunt, qui

me norunt aut industriæ (tantillæne?) quandoquidem meo remigio rem geram, ratio patiatur. Sed quoniam id à me efflagitaueris, *Eruditissime Camusi*, si tantisper à recta quam institeram via diuerto, si quid non ita cohærens aut concinnum videatur, id in primis rerum istarum tenebris, quamquam illas scriptorum suorum fulgore non pauci doctrina florentes dispulisse conati sunt, tum tumultuariæ operæ meæ tribuatur, quæ te tuique similes bonarum litterarum columina & lumina, ad ignoscendum propensiores reddet. Nosti illud Floridi Madaurensis; *Sic fermè assolet apud prudentes viros esse in operibus iudicatio resecatior, in rebus subitarijs venia prolixior.*

§ 2.

Proposita controuersia, ab ea rationes, disiectæ, quid Diabolus ligatus.

VT certa quadam via atque ordine, nostra deinceps progrediatur oratio, qualis sit propositio excutienda imprimis constituenda est. Aiunt post Christi ortum salutarem,

diabolo nullum exhibitum ſacrificium, Deo ita obſiſtente, & ſacra ſcriptura proclamante Ioann. 12. Nunc Princeps huius mundi eijcietur foras, Addi opportuit ex Prophetis vaticinia, non pauca de diaboli imperio per Meſſiam funditus euertendo. Et certè Apocalypſ. c. 20. Angelus apprehendit draconem ſerpentem antiquum, qui eſt Diabolus & Sathanas, & ligauit eum per annos mille, & miſit eum in abyſſum, & clauſit & ſignauit ſuper illum, vt non ſeducat amplius gentes, donec conſummentur mille anni. Non negant credo, ad Conſtantinum Maximum vſque, in Imperio Romano, aut etiam Iulianum Parabatam, veterem illam & priſcam Idolomaniam perduraſſe, quæ non multò poſt ſub Iouiniano, Valentiniano & reliquis Chriſtianis Principibus, ſenſim extingui cœpit, nec niſi inter Magicæ diſciplinæ conſcios conſeruata, vt poſtea dicemus. Verùm quis ſit germanus ſenſus huius loci in B. Ioannis Euangelio nunc videamus. Mitto B. Auguſtinum & plures alios, vnuſque B. Cyrillus Alexandrinus ſatis erit, qui lib. 8. Comment. in B.

Ioannem, c. 16. docet mundi nomine hîc deſignari improbos homines & flagitioſos prauis cupiditatibus obnoxios & indulgentes, Chriſtum autem præuidiſſe poſt Paſſionem & glorificationem ſuam per vniuerſum orbem multos populos credituros, in quorum cordibus Diabolus inhabitabat, ſedemque poſuerat, & cùm ipſi ad Chriſtum conuerterentur, fidem illius amplexi Diabolo renunciarent, tum denique is ipſe eijceretur foràs. Quærit autem B. Cyrillus, nunquid Diabolus de cordibus veterum iuſtorum ſcilicet Patriarcharum, Prophetarum, & ſimilium, ejectus fuerit foràs, & tamen à Chriſto eijciendus tunc dicatur: Reſpondet tunc in hominibus pauciſſimis id factum eſſe, at modo in multis magniſque populis id iam faciendum. At, quæ ad noſtram diſputationem magis faciat, aliam ſubiungit quæſtionem, quid ſibi vult iſtud Diabolum nunc eijci foras, ac ſi neminem tentet, imò longè acrius tentare non ceſſet, vno verbo abſoluit. Diabolum non vt anteà intrinſecus & in animis regnare, at ſolummodo tunc temporis ex-

trinſecus nos omnes fideles oppugnare. Simili rem illuſtrat, hoſtis, mœnibus vrbis excluſus non ceſſat arietibus & machinis quatere muros, quo ſibi aditum perfringat ingreſſumque patefaciat. Beda totum hunc locum B. Cyrilli tranſcripſit paucis additis, Iſidorus Peluſiota Epiſtola 164. ad Heraclidem Presbyterum, diabolum foràs eiectum, exponit prius illud Diaboli ipſius regnum à diuina Chriſti potentia ſic euerſum eſſe, vt illud idem poſthac nullo modo amplius obtinere poſſit. B. Bernardus inſignis pietate & elegantia, hunc locum illuſtrat eleganter ex ſimilium collatione, quandoquidem in nouo Teſtamento, mors & peccatum non minus à Chriſto ſuperata dicuntur, quàm diabolus foras eiectus, attamen illa non minus in homines deſæuiunt quàm ante Chriſti beneficium acceptum. Pręſtat B. Bernardum audire ſermon. in tranſitu S. Malachiæ. *Fortaſſe quis dicat: Quomodo mors à capite ſuperata videtur, quæ tanta adhuc libertate ſæuit in membra? Si victa, quomodo adhuc præualet vniuerſis, & non eſt homo qui viuat & non videat mortem? Victa plane mors o-*

pus diaboli & peccati pœna, victum peccatum causa mortis, victus & malignus ipse & peccaci auctor & mortis. Nec modo victa sunt hæc, sed & iudicata iam & damnata: diffinita quidem sed nondum promulgata sententia est. Denique iam diabolo ignis paratus, & si nondum ille præcipitatus in ignem, modico adhuc tempore sinitur malignari. Tanquam malleus cælestis opificis, factus est malleus vniuersæ terræ. Terit electos ad eorum vtilitatem, reprobos conterit in eorum damnationem. Qualis ergo Paterfamilias, tales & domestici eius peccatum scilicet & mors. Nam & peccatum licet simul cum Christo cruci ipsius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim non regnare quidem, sed habitare etiam in ipso, dum viueret, Apostolo permittebatur: Sic & mors ipsa minime quidem adhuc abesse cogitur, sed cogitur non obesse. Ex iis apparet quid significet Draco ille in abyssum missus ligatusque per annos mille, hoc est ad Antichristi vsque tempora, vt Patres exponunt. Non quod fideles ab eius infestatione immunes & securi existant, sed vt loquitur B. Augustinus libro 20. de Ciuitat. Dei. c. 8. *Alligatio Diaboli est, non permitti exercere totam tentationem quam potest, vel vi, vel dolo, ad seducendos homines, in partem suam cogen-*

do, violenter, fraudulenterue fallendo. Quod si permitteretur in tam longo tempore & tanta infirmitate multorum, plurimos tales, quales Deus id perpeti non vult, & fideles deijceret, & ne crederent impediret. Quod ne faceret alligatus est. Tunc autem soluetur quando & breue tempus erit. Nam tribus annis & sex mensibus legitur totis suis suorumque viribus sæuiturus. Denique Patres reliqui in huius loci interpretatione cohibitam diaboli potestatem Christi aduentu fatentur. Vnde B. Augustinus Epistola 107. ad Vitalem Carthaginensem explicans parabolam illam de forti armato custodiente atrium suum, quæ extat Lucæ 11. *Mediator*, inquit, *intrat in domum fortis, id est in suo dominatu habentis genus humanum, & prius alligat eum, id est eius coercet & cohibet potestatem, potestatis suæ fortioribus vinculis, & sic eripit vasa eius quæcunque prædestinauit eripere, arbitrium eorum ab eius potestate liberans, vt illo non impediente credant in istum libera voluntate.* B. Irenæus, hanc B. Augustini sententiam de electis & prædestinatis Christi beneficio à diaboli potestate plane liberatis, firmare videtur lib. 5. c. 24. *Quoniam*, ait, *per hominem traducta est apo-*

stasia eius, & examinatio sententiæ eius homo factus est, adhuc magis magisque semetipsum contrarium constituit homini inuidens vitæ eius & in sua potestate apostatica volens concludere eum. Omnium autem artifex Verbum Dei per hominem vincens eum & apostatam ostendens, è contrario subiecit eum homini. Ecce, dicens, do vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, aut quemadmodum dominatus est homini per apostasiam, sic iterum per hominem recurrentem ad Deum euacuetur apostasia eius. Est & illud hoc loco B. Irenæi notandum, quod ait diabolum magis ac magis homini aduersari, postquam est ex illa prioris tyrannidis arce Christi virtute deturbatus. B. Gregorius in Iob. comm. lib. 34. c. 1. illud & comprobat & rationem cur id fiat subijcit. *Vnde*, inquit, *extrema mundi atrocius tentaturus aggreditur, quia tanto fit feruentior ad sæuitiam, quanto se viciniorem sentit ad pœnam.* B. Bernardus eodem pacto, sermone ad Pastores in Synodo, *Multis modis*, inquit, *persecutus est Ecclesiam diabolus, sed nunquam grauius quàm hodie, quia nunquam fuit maior perditio Christianorum, nec liberior aut securior transgressio diuinorum*

præceptorum. Ecclesiam incipientem persecutus est per Tyrannos, proficientem persecutus est per hæreticos, iam lætam & florentem persequitur per motus illicitos. Tria sunt in anima, Ratio, voluntas, sensualitas, rationis est iudicium, voluntatis desiderium, caro debet obsequium, carnem ergo cruciauit in Martyribus, rationem perturbauit in simplicibus, sed voluntatem hodie deprauat generaliter in omnibus. Non tamen tam aperta vi, vt antea: sed subtilioribus dolis & artibus, acriores & vehementiores tentationum faces admouet, à quibus etiam electi non sunt immunes, sed dissimili & dispari exitu improborum, in quos vt pote sui similes immanem exercet tyrannidem. Quod eleganter paucis verbis explicat B. Augustinus libro de Genesi ad litteram. c. 12. *Sub diuina prouidentia ipse diabolus suam quidem habet cupiditatem nocendi, facultatem autem non nisi quæ datur, vel ad subuertenda ac perdenda vasa iræ, vel ad humilianda siue probanda vasa misericordiæ.* Et de tentatione piorum, sic B. Bernardus libro de Modo bene viuendi, c. 67. *Nunquam serui Dei tentationes diaboli sustinere potuissent, si nequitiam eius pietas Dei non temperaret vel re-*

frænaret. Alioquin, vt plurimum obſeruare licet diabolum in viris probis exagitandis technas varias, doloſque nectere, magis quàm vim & impetum manifeſtum adhibere. Si quidem B. Bernardo ſcribente ſerm. 33. in Cantica. *Seductorij ſpiritus ſedent in inſidijs, & parant ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos corde.* At ille idem B. Bernardus ſic ſeipſum explicat, ſermone quodam in die S. Andreæ. *Habet*, inquit, *nequiſſimus ille laqueos, habet & iacula, vtpote callidiſſimus venator hominum ſolum ſitiens ſanguinem animarum. Alios telis appetit malitioſæ cuiuſlibet ſuggeſtionis, & in eis vulnerat multos, quorum tenuis eſt patientia: Alios voluptatibus irretire laborat, & in his includit multitudinem copioſam eorum quæ in terra repunt aut volitant iuxta eam.* Sed omnium venuſtiſſime diaboli præſtigias in fidelibus ventilandis deſcribit B. Ephræm ſermone exhortatorio ad fratres: *Caueamus*, inquit, *eius inſidias, quoniam per eas aduerſum nos decertat, ne dum nos velut ex omni parte ſecuros ducimus, ipſe ſibi ingrediendi locum inueniat. Si enim tanquam leonem firma murorum communitione ipſum arceamus, tanquam canis efficitur, vt*

propter vilitatem eum minimè deuitemus. Si vt canem excludamus, volucris instar per fenestram ingreditur. Metuimus eum dum Aquilam se exhibet, & mox passerculus apparet. Eijcimus vt coruum, velut apis insilit: Cumque in omnibus cognouerimus eum, tunc in culicem sese transformans, non exigua nos iniuria afficit. Satis hactenus de diabolo ligato, hoc est cohibita & repressa eius à Christi beneficio potestate dictum est, nunc inquirendum vnde illa diaboli potestas, & quàm longè latéque sese extendat videndum: hinc non modò Sagarum vsitata transuectio, verum etiam Magicorum operum mira effectio facillimè comprobabitur, ac denique de diaboli cultu Magico & sacrificio illi exhibito, pro institutæ disputationis negotio quid sentiendum sit satis euidenter constabit.

§. 3.

Diaboli poteſtas duplex & cuiuſmodi; Canon Ancyranus excuſſus.

Iabolo vires maximas ineſſe vel ex ſuæ naturæ præſtanti conditione, nemo cui pectus ſapiat negabit. Vulgare illud Iobi c. 41. Non eſt ſuper terram poteſtas quæ comparetur ei, qui factus eſt vt nullum timeat, omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ. Et quidem beatus Auguſtinus libro 3. de Trinit. c. 4. ex ipſius vniuerſi per diuinam prouidentiam diſtributione demonſtrat quid valeant dæmones. *Quemadmodum*, inquit, *corpora craſsiora & inferiora, per ſubtiliora & potentiora quodam ordine reguntur: ita omnia corpora per ſpiritum vitæ, & ſpiritus vitæ irrationalis, per ſpiritum vitæ rationalem, & ſpiritus vitæ rationalis deſertor atque peccator per ſpiritum vitæ rationalem pium & iuſtum, & ille per ipſum Deum, ac ſic vniuerſa creatura per Creatorem ſuum, ex quo, & per quem, & in quo etiam condita atque inſtituta eſt.* Ex ea B. Auguſtini

gustini sententia & similibus, nostri Theologi duplicem agnoscunt in dæmonibus potestatem: Vnam intrinsecam & naturalem, alteram extrinsecam, quæ duplici modo consideratur, aut si opportuna non defuerit materia in quam ipsi vires suas exerant, aut si nullus illis obsistat. Quemadmodum homini à natura pedes sunt attributi, quibus valet & progredi & ambulare: sed & certo præterea interuallo ac spatio est opus: deinde non ipse in robore & cõpedibus degat, vel aliquo morbo sontico distineatur. Ista in dæmonibus cernimus, qui si aptam reperiant rei alicuius efficiendæ materiam, & insuper nulli obsistant boni Angeli, quid non præstabunt & conficient? Ephesiorum c. 2. Mundi rectores appellantur. Apocalyps. 7. dicuntur tenere ventos, & accepisse potestatem nocendi terræ, mari, & arboribus: & c. 14. potestatem habere super ignem. Ac summus illorum ab Apostolo loco citato Ephesior. 2. appellatur Princeps potestatis aëris huius: quin 2 Corinth. 4. nominatur Deus huius sæculi. Quanquam

B. Irenæus libro 3. c. 7. locum hunc aliter disbungat quàm nostri Latini, & quidem hoc pacto, Deus excæcauit mentes infidelium huius sæculi, ac hyperbaton Apostoli sic concinnat, & nos amplius inquiremus § sequente: sed B. Cyrill. & Ambrosius in hunc locum nuda & simplici constructione diabolum hoc loco ab Apostolo, Deum huius sæculi dici volunt, non aliter quàm Princeps huius mundi appellatur Ioann. 12. vt dictum est. Eodem sensu Principes sæculi 1. Corinth. 2. Angelos interpretatur B. Basilius in c. 10. Esaiæ Prophetæ, qui & ad diabolum, ceterorum ducem ac Principem hæc Esaiæ refert. Sicut colliguntur oua quæ derelicta sunt, sic vniuersam terram ego congregaui, & non fuit qui moueret pennam & aperiret os & ganniret. Pollicetur, ait hoc loco B. Basilius, se orbem vniuersum pertrahere posse sub suam ditionem. B. Gregorius lib. 34 Moralium c. 17. cuiusmodi sit naturalis ista diaboli potestas, ita exprimit. *Potestas eius super terram, cunctis eminentior perhibetur, quia & si actionis suæ me-*

vito infra homines cecidit, omne tamen humanum genus naturæ Angelicæ conditione transcendit. Quamuis enim internæ felicitatis beatitudinem perdidit, naturæ tamen suæ magnitudinem non amisit, cuius adhuc viribus humana omnia superat, licet sanctis hominibus meritorum suorum deiectione subiaceat. Tertullianus & dilucidè & eleganter totam hanc disputationem concludit, libro de fuga in persecutione, adhibita distinctione potestatis quam habet diabolus, quarum vna propria sit, quam in infideles pro arbitrio suo exerat. Altera, vt nostri loquuntur, permissiuà quà erga fideles tantùm vtatur, & quatuor quidem de causis, Deo ita volente, iubente, nimirum Probationis, Reprobationis, Humiliationis vel Emendationis gratia. Quidni Tertullianum tantisper audimus: *Habere videtur Diabolus propriam potestatem, si fortè in eos qui ad Deum non pertinent semel in stillam situlæ & in puluerem areæ & in saliuam nationibus deputatis à Deo, ac per hoc Diabolo expositis, in vacuam quodammodo possessionem. Ceterum in domesticos Dei nihil illi licet ex propria potestate, quia quando liceat, id est ex quibus causis, exempla*

in scripturis signata demonstrant. Sed addere debuit Tertullianus, Diabolum pro libidine etiam impios & infideles diuexare & perdere non posse, nisi à Deo accepta facultate & venia, vt postea ex Patribus agnoscemus. Non quæro speciatim quid possit Diabolus in intellectum, voluntatem ceterasque animæ hominis potentias, addo & corpora, id ex D. Thoma 1. p. q. 110. & de Malo q. 16. articul. 10. tum ex alijs Scholasticis à non paucis scriptoribus harum rerum, abundè expositum est. Sed quæro hoc loco, in genere quid possit suæ naturæ viribus, quod cum è scriptura sacra & Patribus satis apertè monstrauerimus, nullus posthac, qui ratione ducatur, ambigere poterit, quin diabolus facili negotio homines ab vno in alium locum etiam longè dissitum transuehere & adsportare queat. Constantissimè è veterum Patrum doctrina istud docent Theologi omnes, naturalia dona seu naturales facultates & perfectiones in dæmonibus post casum remansisse, quo vno proloquio & effato, præterea quæ præsertim ex beato Gregorio adduximus, omnis si quis supersit scru-

pulus ex animis hæſitantium iſtorum funditus euelli & extirpari debet. Taceo bonum Angelum, illa ſibi indita virtute, Habacuch Prophetam à Iudæa in Babyloniam ad Danielem tranſuectam. Omitto Iudæorum veterem illam doctrinam fuiſſe, vnde cùm raptus eſſet ex hominum conſpectu Helias, Hæliſæo filii ſeu diſcipuli Prophetarum omnem pollicentur operam in quærendo Helia illius magiſtro. *Ne fortè*, inquiunt, *tulerit eum Spiritus Domini, & proiecerit eum in vnum montium, aut in vnam vallium.* Id ſi factum fuiſſet, vt illi ſuſpicabantur, non dubium quin miniſterio Angelorum id effectum. Eiuſdem generis illud eſt quod ſcribitur Actor. 8. Spiritus Domini rapuit Philippum à via quæ deſcendebat ab Hieruſalem in Gazam, & inuentus eſt in Azoto. Non expreſſit Scriptura, an Philippus cum Eunucho Gazam peruenerit, an illo ipſo itinere, quod verbis Scripturæ magis conſentaneum, in Azotum adſportatus fuerit, quo raptu breuiſſimo tempore, vel forſan momento, ſupra quadraginta milliaria confeciſſe dicetur Philippus. Qui in iſto argumento,

quod nunc occurrit, versati sunt, omnes, præter illa superiora quæ repetere mihi necessariũ visum est, vrgent exemplum Christi à diabolo & in Templi pinnaculum & in montem excelsum transuecti: quod quidem postremum ita stringit fluctuantium istorum animos, vt statim ad diuinam permissionem recurrere cogantur. Quod cùm ita sit, quis amplius dubitet diabolum hæc & multò plura præstare posse, si modò id sinat diuina prouidentia. Toties decantatus ille Canon Ancyranus, cuius neque pes neque caput comparet, siue in Conciliorum editis Canonibus, nam appendices nihil moror, siue in corpore Canonum, nec Græci agnoscunt, & tamen à Burchardo libro 10. c. 1. & Iuone relatus, & satis prolixè p. ij. c. 30. tum à Gratiano, apud quem multa sine authore, omnem illam de transuectione dubitandi materiam suppeditauit. Concilij Agathensis extat Canon, citante Iuone p. 11. c. 54. nam nec inter editos Canones recensetur, eodém plane sensu. *Si aliqua est femina quæ se dicat cum dæmonum turba in similitudinem mulierum transformata certis noctibus,*

aliàs, nocturnis horis, equitare super quasdam bestias & in eorum consortio annumeratam esse, hæc talis omnimodis scopis correcta ex parœcia eijciatur. Non nego Ioannem Sarisberiensem libro 2. Policratici c. 17. eandem pene sententiam referre, sed quoniam locus ille à nonnullis sollicitatus, ego illum tuebor & illustrabo. Sic autem, *De ijs quæ à Sagis & Magis narrantur quæque in spiritu patiuntur, & tamen miserrimè & mendacissimè credunt in corporibus euenire. Quale est quod nocticulam vel Herodiadem, vel præsidem noctis dominam, & consilia & conuentus de nocte asserunt conuocare, varia celebrari conuiuia, diuersis occupationibus exerceri, & nunc istos ad pœnam trahi, pro meritis, nunc illos ad gloriam sublimari. Noctilucam* non *Nocticulam* lego, & quidem Macrobij auctoritate, libro 3. Saturnal. c. 8. ex Læuino. Et illa alma Noctiluca, quæ hîc memoratur, non alia quàm Luna, quæ priscis eadem cum Diana, cuius disertim mentio fit in illo Canone Ancyrano. Glossæ veteres ab Henrico Stephano ita legunt Nocticula Ἑκάτη νυκτοφαίνουσα *Nocti-*

cula pro *Noctiluca*, & ipſa interpretatio Græca id firmat. Pro *Herodiade* ſunt qui reponunt *Heroidem*, & id à mala manu eſt, nam conſtanter Gratianus & Sarisberienſis legunt *Herodiadem*, & illud interpretamẽtum heroides ἡρωίναι fruſtra eſt. Interim dum de ea re diſſerit Petrus Bleſenſis Epiſtola 65. & ad Canonem iſtum Ancyranum alludens legit, *Homodianæ*, corrupta proculdubio voce, cum *Herodiades*, vel *Heræ Dianæ*, vera & germana ſit lectio. Verùm vt & nos aliquid de iſto Canone dicamus, quæ ex Sarisberienſi adduximus ea ſatis demonſtrant, multa à Sagis vel potius à dæmonibus fingi, qualia ſunt illa de Diana, de herodiade, de conuiuijs, qualia Plautus in Pſeudolo indicat, actus 3. Scen. Forum. *Non condimentis condiunt, ſed ſtrigibus viuis conuiuis inteſtina quæ ecedunt*, tum ſpeciebus & miniſterijs, de illa gloriæ beatitate: ſed hæc nihil ad tranſuectionem, quæ non minus reipſa & verè contingere dicetur, etiam ſi cetera dæmon præſtigiatoriè obijciat. Petrus Bleſenſis qui eodem tempore vixit quo Ioannes Sarisberienſis Epiſtola 65. *Dæ-*

mones assumunt, inquit, *corpora mulierum de nocte, quæ heræ Dianæ dicuntur, quæ mulieres hæc opinantur, eis tamen nulla fides adhibeatur, licèt enim sæpe vera pronuncient, sæpius tamen & periculosius mentiuntur.* Postrema hæc clausula non omnia quæ de ijs feruntur, falsa esse declarant, licèt multò plura fingant. Si quidem fatemur Strigibus & Maleficis multa euenire, non tam reipsa quàm imaginariò & fantasiæ illusione, veteratoris istius Orcini præstigijs, sed omnem idcirco actionem diaboli circa Sagas & Magos imaginariam esse qui crederet, non posset hæc res ellebori iugere obtineri. Adi B. Epiphanium, & vide hæres. 30. contra Ebionęos, istam Magicam transuectionem adumbratam, tum & Apuleium huic disciplinæ suo magno malo initiatum, libro 3. Milesiarum, vbi Pamphiles insignis Sagæ, vxoris hospitis sui transformatiouem & transuectionem mellitis verborum globulis describit. Marinæus Siculus Decadis prioris de rebus Siculis libro 3. narrat Diodorum quemdam, quem vulgus Liodorum vocabat, Magum insignem Catanæ extitisse, qui potenti

carminum ſuorum vi, homines in bruta animantia conuertere, omniumque ferme rerum formas, in alias & inuſitatas transformare, longiſſimiſque à ſe ſpacijs diſſitos homines repentè ad ſe attrahere videbatur. Is cùm capitis reus cruci tradendus eſſet, vi cantaminum præſentiſſima, è Catana Byzantium, cuius imperio eo tempore Sicilia ſuberat, & rurſus è Bizantio Catanam, lictorum manibus dilapſus, paruo temporis interſtitio par aera ſe deuehi iuſſit. Sed tandem à Leone Catanenſi Epiſcopo diuina virtute ex improuiſo captus, frequenti, in media vrbe populo, in fornacem igneam coniectus incendio abſumptus eſt. Vnus omnium copioſſimè in iſto Canone explicando verſatus eſt Albertinus Tractat. de agnoſcendis aſſertionib. Catholic. q. 24. è quo quid non ſunt mutuati qui Canonem iſtum interpretari voluerunt nuperi iſti ſcriptores, tacito illius nomine? Sed vt tandem è diuerticulo in viam redeam, quid aut quantum efficere valeat Diaboli potentia, his veluti diuinæ iuſtitiæ, bonitatis, & ſapientiæ, frænis cohibita & coercita, paucis ex-

plicemus. B. Auguſtinus varijs locis dæmonum vires dum auget ſimul & hanc adhibet pręcautionem, ſcilicet Dei permiſſionem, nec idcirco illos creatores exiſtimandos, licet mira efficiant, & quo pacto hæc fiant & quo fine docet. Ita enim libro 3. de Trinitate, c. 3. poſtquam narrauit Magos Pharaonis defeciſſe in tertio ſigno, quando quidem Cyniphes, id eſt muſculas breuiſſimas producere non potuerint exemplo Moſis, ac tum exclamaſſe, Digitus Dei eſt hîc, concludit. *Vnde datur intelligi nec ipſos quidem tranſgreſſores Angelos & aëreas poteſtates, per quas Magicæ artes poſſunt quidquid poſſunt, valere aliquid niſi data deſuper poteſtate. Datur autem vel ad fallendos fallaces ſicut in Aegyptios & & in ipſos etiam Magos data eſt, vt in eorum ſpirituum ſeductione viderentur admirandi à quibus fiebant, à Dei veritate damnandi, vel ad admonendos fideles ne tale aliquid facere pro magno deſiderent, propter quod etiam nobis Scripturæ auctoritate ſunt prodita, vel ad exercendam, probandam, manifeſtandamque iuſtorum patientiam.* Paulo poſt addit. *Nec ideo putandum eſt iſtis tranſgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc viſibilium rerum ma-*

teriam, sed Deo potius à quo hæc potestas datur, quantum in sublimi & spirituali sede incommutabilis iudicat. Postea confert beatus Augustinus dæmones cum ijs qui ad metalla damnati sunt, quibus in metallo & fodinis seruiunt aqua & ignis & terra, vt faciant inde quod volunt, sed quantum sinitur. Eleganter c. 8. hæc subiungit. *Sicut ergo nec parentes dicimus creatores hominum, nec agricolas creatores frugum, quamuis eorum extrinsecus adhibitis motibus ista creanda Dei virtus interius operetur: ita non solum malos sed nec bonos Angelos fas est putare creatores, si pro subtilitate sui sensus corporis, semina rerum istarum nobis occultiora nouerunt, & ea per congruas temperationes elementorum latenter spargunt, atque ita gignendarum rerum, & accelerandorum incrementorum præbent occasiones. Sed nec boni hæc, nisi quantum Deus iubet, nec mali hæc iniustè faciunt, nisi quantum iustè ipse permittit. Nam iniqui malitiâ voluntatem habent iniustam, potestatem autem nonnisi iustè accipiunt, siue ad pœnam suam, siue ad aliorum, vel pœnam malorum, vel laudem bonorum.* Postremam hanc B. Augustini sententiam descripserunt B. Gregorius, & beatus Bernardus, ille comment. in Iob lib.

18. c. 3. *Omnis voluntas Diaboli iniusta est, & tamen, permittente Deo, omnis potestas iusta. Ex se enim tentare quoslibet iniustè appetit, sed eos qui tentandi sunt, prout tentandi sunt, nonnisi iustè tentari Deus permittit.* Hic vero libro de Modo bene viuendi c. 67. iijsdem pene verbis: *Quamuis diabolus semper cupiat tentare seruos Dei, tamen si à Deo potestatem non accepit, non potest implere quod quærit. Vnde & omnis voluntas diaboli semper est iniusta, sed tamen permittente Deo, iusta est potestas eius.* In eam rem paulò post Bernardus explicans locum 1. Reg. 18. vbi scribitur quod inuasit Spiritus Dei malus Saul. *Spiritus*, inquit, *malus erat per malam voluntatem, & idem Spiritus Domini erat per acceptam iustissimam potestatem.* Verum dum hæc postrema verba sententiæ allatę B. Augustini, ex aliorum & similium collatione explano, illud penè mihi exciderat quod eo loco cuipiam negotium facessere posset dum ait dęmones subtilitate sui sensus corporis nosse ea quæ nobis occultiora sunt, ac si vir iste Sanctissimus dæmones corporeos esse affirmet. Et licet locis quamplurimis, & ipso quidem libro 3. de Trinitate, inter spiritales

creaturas numeret dæmones, mirum videbitur cur corpora illis adtribuat nisi quod vt libro 2. quæstion. de Genesi ad litteram c. 13. Dæmones corpus aëreum habere scribit, Platonicus videri voluerit, & certè Platonicis, quibus ipse plurimum tribuebat, ita visum est, de qua re alij & nos manum subducimus.

§. 4.

Diaboli perpetua voluntas ac studium in Dei nomine & cultu expetendo ac procurando.

Saiæ 14. quàm audacter, quàm elatè, Spiritus ille Princeps è multis, *In cælum conscendam super astra Dei exaltabo solium, sedebo in monte Testamenti in lateribus Aquilonis ascendam super altitudinem nubium similis ero Altissimo* : Scite Tertulian. lib. 2. aduersus Marcion. Luciferum & eminentissimum Angelorum & Archangelorum & sapientissimum omnium appellat, sed Ezechielis verba de illo vsurpans. *Ex qua die conditus es cum Cherubin po-*

ſui te in monte ſancto Dei, fuiſti in medio lapidum ignitorum, fuiſti inuituperabilis in diebus tuis ex qua die conditus es, donec inuentæ ſunt læſuræ tuæ de multitudine negotiationis tuæ. Promptus tuas depleſti & deliquiſti. Infeliciſſimus plane Apoſtata, qui tanto faſtu & arrogantia elatus vt de erciſcundo diuinitatis imperio cum ſuo Creatore ageret. Ita enim B. Gregorius lib. 29. in Iob. comment. c. 6 *Solus altiſsimus ita dominatur ſuper omnia vt alteri ſubeſſe non poſſet, quem Diabolus imitari peruerse voluit cum ſuum Dominum quærens ei ſubeſſe recuſauit. Dominium* hoc loco reponendum & expungendum τὸ *Dominum* quilibet vel parum oculatus aduertit. Eodem pacto illud idem exprimit lib. 34. Com. in Iob. C. 17. *Leuiathan iſte eius celſitudinis, ſcilicet Diuinæ, culmen aſpiciens ius peruerſæ libertatis appetiit vt & præeſſet ceteris & nulli ſubeſſet; Cuius eo ipſo ſimilitudinem perdidit, quo eſſe ei ſuperbè ſimilis in celſitudine concupiuit.* Ego hîc minutias non diſquiro, an re vera diuinam æqualitatem ambierit, aut qualis iſta ſimilitudo & æqualitas cenſenda ſit, & in quo conſtituenda, hæc enim ſunt alterius loci, ſed grauiſſimo lapſu ſuo & infelicitate

multo magis ferocientem magisque turgidum & tumentem spectemus. Ezechielis. c. 28. sub nomine Principis Tyri describitur Diaboli arrogantia eiusmodi. *Hæc dicit Dominus Deus eo quod eleuatum est cor tuum & dixisti Deus ego sum & in Cathedra Dei sedi in corde maris*. Theodoretus ad hunc locum ait Diabolum in hanc insaniam lapsum & rabie adeò percitum esse, vt seipsum Deum appellaret, hominibusque vt diuinum cultum sibi exhiberent persuasisse. Et quidem eò dementiæ progressus est vt etiam à Christo Seruatore pro Deo adorari voluerit Math. 4. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me*, aut vt habet B. Lucas c. 4. *Tibi dabo potestatem hanc vniuersam & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa*. Sed post salutarem Christi Seruatoris incarnationem diabolum ab ista captandæ diuinæ existimationis & cultus diuini insania non cessasse, declarant veteres Christiani scriptores. Vnicum testem proferam B. Iustinum martyrem apud Andream Cæsariensem c. 34. Apocalyps. serm. 12. qui ait post Christi aduentum, diabolum magis blasphemum fuisse in Deum quàm

quàm antea, & multo apertius. Sed illud in primis obseruandum, aureo illo nascentis Ecclesiæ sæculo diabolum cùm plurimos haberet adhuc sui & admiratores & sectatores, versipellem se quando lubebat sæpius fecisse, vnde Tertullianus Apologetic. c. 23. scribit diabolum à quolibet Christiano iussum loqui, se dæmonem esse confiteri solitum, at verò interrogatum ab aliquo Ethnico, Deum se prædicare. Sed dum histrioniam facit, versutus, ipsos fallere nequiuit Christianos, si quidem Tertulliano teste libro de testimonio Animæ *Soli Sathanam nouêre Christiani.* ad quod alludit B. Augustinus Epistola 5. ad Marcellinum, scribens doctrinam Christianam Angelos sanctos à dæmonum malignitate distinxisse. Idem etiam Tertullianus libro de Anima, *Spiritalia nequitiæ non quidem socia conscientia, sed inimica scientia nominis Christiani, nec imitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus, multiformem luem mentis humanæ, totius erroris artificem, salutis pariter animæque vastatorem.* Et certè Tertullianus ipse Apologetic. c. 23. vrget Ethnicos vt ipsi agnoscant tandem

diaboli veritatem, qui non aufus mentiri adiuratus à Christiano, qualis sit re vera fateri cogatur, sed impudenter se Deum prædicet apud ipsos Ethnicos: At inquit Tertullianus: *Magis fides prona est aduersus semetipsos confitentes, quàm pro semetipsis negantes*. Verùm ne ipsi Ethnici exciperent etiam Diabolum à Christiano adiuratum, mentiri dum se dæmonem confiteatur, eleganter illud opponit Tertullianus; *Nemo ad suum dedecus mentitur, quin potius ad honorem*. Sed quoniam in Tertulliano sumus, locum illius subobscurum de hac quæstione lubens explicarem, saltem coniecturam meam proponam: extat autem lib. de Anima, vbi diaboli fallaciam à Christianis frequenter detegi narrat. *Cùm*, inquit, *in exorcismis interdum aliquem se ex parentibus hominem sui adfirmat, interdum gladiatorem, vel bestiarum, sicut & alibi Deum.* Postrema hæc, cuipiam eò referenda videbuntur, quò spectant & superiora: Indicat verò quod in obsessis & energumenis, vel denique idolis responsa dantibus dæmon adiuratus quis esset, aut defuncti alicuius parentis, aut gladiatoris, vel damnati ad be-

ſtias animam ſe renunciabat, aut Deum. Et certè ſuprà conſtanter negauit Tertullianus diabolum adiuratum à Chriſtiano mentiri ; tamen Deum ſe eſſe nunquam apud exorciſtam Chriſtianum proloqui auſus eſſet, quod in Apologetico & hoc libro de Anima ſæpius inculcat Tertullianus. Itaque quod ait diabolum alibi ſe Deum prædicare hoc ad Ethnicos pertinet, & ipſe Tertullianus Apologetic. c. 23. ſatis dilucidè iſtud exprimit cùm ait. *Edatur hic aliquis ſub tribunalibus veſtris, quem dæmone angi conſtet, iuſſus à quolibet Chriſtiano loqui. Spiritus ille tàm ſe Dæmonem confitebitur de vero, quàm alibi Deum de falſo.* Diſcrimen hoc erat quod Dæmon, exorciſmis, &c, vt ſuprà ex Tertulliano adnotatum, expugnatoria dominatione, Dæmonem ſe eſſe inuitus fatebatur, ſed nulla vis eiuſcemodi apud Ethnicos: Vnde probare non poſſum Iuriſconſulti alioquin valde docti ſententiam, qui ad L. 1. ff. de extraordinar. cognition. ſcripſit exorciſandi ritum, etiam apud Ethnicos vſitatum, citatque Tertullian. locum libr. de Idololatria. Sed contrarium euincit locus ipſe Tertullian. vbi

ſolis Chriſtianis exorciſandi poteſta-ſtatem vindicat. Loquitur enim de Chriſtiano, qui arte ſua vel profeſſione, aut negotiatione aliquid formandis Idolis adminiſtrauerit. *Quæ conſtantia*, inquit, *exorciſabit alumnos ſuos quibus domum ſuam cellarium præſtat*. Vocat autem dæmones, alumnos illius Chriſtiani, quia idola in quibus dæmones inhabitare dicebantur, aut pinxerit aut finxerit aut venalia expoſuerit. Sed pergamus, diabolum diuinæ maieſtatis Simiam agentem apertius adhuc patefacere. Cùm iam Chriſti fides in dies magis ac magis propagaretur, dæmonumque potentia paſſim à Chriſtianis traduceretur, tum vix dæmones palam & publicè ſe deos prædicabant, at in Magia in quam vt tutiſſimam arcem ſeſe receperant, audacter Deos ſe profitebantur, quemadmodum refert Tertullianus libro de Anima: Quanquam poſtea diabolus nihil omiſerit eorum quibus diuinitatis opinio aliqua in hominum animis ingenerari poſſet, ijſque præſtigijs, diuinum cultum apud inſanos illos ambitioſè conſectaretur, quin ad finem vſque eo morbo laboraturum ſcri-

ptura commemorat. Apocalypſ. c. 13. nouiſſimis illis diebus S. Ioannes futurum ait, vt ab Antichriſto, vel potius à diabolo, Antichriſtum inhabitante, dementati homines falſis editis miraculis adorent Draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ ſiue Antichriſto: Et quod B Paulus 2. Theſſalonicenſ. c. 2. dixit de Antichriſto, quod filius iſte perditionis extolletur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, id etiam ad diabolum refert B. Ambroſius in hunc locum ijs verbis: *Sathanas in homine id eſt Antichriſto apparebit, vt virtutibus mend ciij oſtendat ſe Deum.* At dicent ſoluendum eſſe tunc temporis diabolum ita vt Deo ſic volente omnem ſuam exerat poteſtatem. Verùm nullo vnquam tempore diabolum non ſe pro Deo iactaſſe indubitatum eſt, non tamen ita apertè & impudenter vt in mundi fine, ſed pro ſua calliditate & vafritie, artes quaſdam excogitauit quibus ante Chriſtum hominum animos faſcinaret, quas etiam poſt Chriſti ortum, eaſdem omnino adhibuit ad incautos magis & rudiores euertendos, illud autem diſcriminis inter vtrumque

tempus ante & post Christum natum dignoscitur, quod antequam Christus in carne apparuisset, diabolus, statuis seu idolis, & ceremonijs siuè ritibus sacris, atque hominibus sibi obnoxijs, vtpote Magis, Aruspicibus & similibus vteretur ad ementitam illam diuinitatem suam asserendam. De hominibns dicemus sequenti capite, de idolis verò quàm multa multi veterum scripsêre, & ratum illud fixumque Ethnicis, suorum Deorum siue dæmonum idolis & statuis diuinitatem inesse, veluti docet Clemens Alexandrinus libro 6. Stromat. & in Protreptic. & Eusebius lib. 4. Præparat. Euang. c. 6. & alijs capitibus, tum libro 5. c. 2. & alibi passim. B. Augustinus in Psalm. 113 Apud Photium Bibliothecæ c. 215. Philoponus scripsit contra Iamblici librum de Simulachris, quæ hic asseuerabat diuina esse idola & præsentia numinis referta. Equidem libro de Mysterijs Ægyptiorum ipse Iamblicus scribit Deos, hoc est dæmones varias mundi partes, vrbes, ædes, statuas propriè sortiri. Meminit & beatus Ambrosius libro de Incarnationis dominicæ

Sacramento c. 8. & Tertullianus Apologetic. c. 22. *Dæmonum ratio delitescens sub nominibus & imaginibus mortuorum quibusdam signis & miraculis, & oraculis fidem diuinitatis operatur.* Arnobius libro 6. Ethnicos alloquens. *Si apertum volis, si liquidum est in signorum visceribus Deos viuere, atque habitare cælites.* Et antea *Quænam est ergo ratio, vt si omnia hæc corpora intacta atque infecta permanserint, careant vi Numinis atque auctoritate cælesti. Formas si accipiant hominum, si auriculas, nasos, buccas, labra, oculos, cilia, continuò Dij fiant, & in ordinem cælitum referuntur & censum? Nouitatis aliquid fictio corporibus his addit, vt adiectione ipsa cogamini aliquid eis credere diuinitatis maiestatisque collatum.* Idem habet libro 1. Quin & Apuleius ipse libro ij. Milesiarum, *Spirantia simulachra vocat.* Sed absoluo vno Lactantij loco. Sic autem habet libro 2. c. 16. *Illi autem qui desciuerunt à Dei ministerio, quia sunt veritatis inimici & præuaricatores, Dei nomen sibi & cultum deorum vendicare conantur, non quod vllum honorem desiderent, quis enim honor perditis est? nec vt Deo noceant, cui noceri non potest, sed vt hominibus quos nituntur à cultura & notitia veræ maiestatis auertere, ne immortali-*

tatem adipisci possint, quàm ipsi sua nequitia perdiderunt. Offundunt itaque tenebras & veritatē caligine obducunt, ne Dominum, ne Patrem suum norint, & vt illiciant in Templis se occulunt & in sacrificijs omnibus præstò adsunt, eduntque sæpe prodigia, quibus obstupefacti homines fidem commodent simulachris diuinitatis ac numinis. Ceteri Ecclesiæ scriptores non probant quod ait Lactantius hoc loco, dæmones nullum honorem desiderare, imò honoris etiam diuini cupidissimos existere, & summo illo ambitionis æstu iactari sine vlla dubitatione affirmant, & nos cùm de sacrificio agemus, istud certissimum esse demonstrabimus. Petrus martyr Anglerianus Oceaneæ Decadis 2 lib. 6. narrat in Cuba insula apparuisse dæmonem, caudatum, hiatu vasto, dentatum, cornutum, Zemen vocant, & quidem eadem planè forma & habitu atque idolum, quod ab incolis adoratur: ac paulò ante memorat idem auctor, ipsius insulæ incolas passim videre & alloqui Zemes suos, id est dæmones in eiusmodi idolis. Posteà diabolus aliam statuarum excogitauit artem, vt qui Magicas fieri docuerit ad perniciem aliquam aut infe-

rendam aut auertendam, de ijs dixẽre nonnulli antea, & nos idcirco pauca. Photius Bibliotechæ c. 80. in Olympiodoro narrat apud Rhegium ex aduerso Siciliæ, ſtatuam Magicam extitiſſe, quæ Æthnæ montis ignes auerteret, & Barbaros ne in Siciliam traijcerent prohiberet: Illa verò confracta ab Æſculapio, qui in Sicilia Conſtantij nobiliſſimi, & Placidiæ ſororis Honorij, & Arcadij Impp. poſſeſſiones curabat, Inſulam & ab Æthneo igne & à Barbaris grauiſſima pertuliſſe damna. Poſt aliquantum idem prodit de tribus ſtatuis Magicis quæ ne Barbarorum gentes in Imperium Romanum irruerent obſtabant. Tantum hoc tempore Magiæ tributum, quaſi illa firmiſſimum eſſet aduerſus ingruentes Barbaros præſidium, vnde & Photius eodem capite refert Libanium Aſianum genere, ſummum Magum & veneficum, profeſſum ſe poſſe admiranda abſque armatis hominibus aduerſus Barbaros patrare, & quidem experimentum dediſſe, ſed iuſſu Placidiæ necatum poſtea. Quod autem ad caſtus & ceremonias attinet, quàm multa diabolus

ex Iudaicis ritibus & legibus ſacrorum, mutuatus eſt, & tantiſper ſuo more adornata & efficta ſuis propoſuit, auctore Tertullian. libro de Præſcription. & lib. de Baptiſmo: eam ob rem dixit diabolum rei Dei æmulari, & libro de teſtimonio Animæ, Æmulatio veritatis à Spiritu immundo, & vulgatus locus, libro de Præſcription. aduerſus Hæretic. Theodoretus in Epiſtolam 2. ad Corinth. Mos eſt diaboli diuina imitari. Qua de re B. Iuſtinus martyr Apolog. 2. Euſebius Præparat. Euangeli. locis pluribus, nec non & Iulius Firmicus libro de Erroribus profanar. religion. id explanant. B. Hieronimus libro 2. aduerſus Iouinianum. Quæ in æmulationem Dei facit diabolus non religionis noſtræ ſuperſtitio, ſed noſtra arguitur negligentia, id nolentium facere quod bonum eſſe etiam ſæculi homines non ignorant. De Magis & ceteris diaboli miniſtris dicemus poſtea.

§. 5.

Diaboli artes, quibus diuinitatis exiſtimationem apud homines parauit, vnde & quale Medicinæ commercium cum Magia, ridicula diuinandi ars.

Rnobius libro 1. aduerſus Gentes, præclarè illud, Proprium, conſentaneum, dignum eſt vero Deo, nihil nocens aut noxium, ſed opiferum, ſed ſalutare, ſed auxiliaribus plenum modis, poteſtatis munificæ liberalitate donaſſe. Iſtud probè nouerat diabolus; itaque hominum ſaluti & commodo, certis quibuſdam rationibus conſuluiſſe ac proſpexiſſe videri voluit: Quæ verò ſint rationes illæ quas adhiberet ad omnem malitiæ ſuæ ſcenam, & quibus diuinitatem mentiebatur, exponit Tertullianus libro de Anima, & ad tria ſumma genera reuocat, Medicinarum, Admonitionum, & Prænuntiationum, *Quæ in ſpeciem benignitatis & vtilitatis comparata veluti beneficia eò ſubtilius fallunt, dum per ea quæ iuuant ab inquiſitione*

veræ diuinitatis abducit diabolus ex insinuatione falsæ, & eo magis lædit iuuando. Singula nunc expendamus, & à Medicatione ducemus initium, quà sibi plurimos deuinxisse palam est, & vt eam quasi peculiarem seruaret, etiam cum Magia commercium aliquod nonnunquam habere voluerit. Grauissima profectò illa apud Arnobium libro I. aduersus Gentes, Christi verè & reapse medentis, & quidem diuina opera, cum dæmonibus Thessalis medicis, collatio; *Christus aut admota partibus debilitatis manu, aut vocis simplicis iussione, aures aperuisse surdorum, exturbasse ab oculis cæcitates, orationem dedisse mutis, articulorum vincula relaxasse, ambulatum dedisse contractis, vitiligines, querqueras atque intercutes morbos, omniaque alia valetudinum genera, quæ humana corpora sustinere nescio quæ voluit importuna crudelitas, verbo solitus imperioque seruare. Quid simile Dij omnes, à quibus opem dicitis ægris & periclitantibus latam? Qui si quando, vt fama est, nonnullis aut tribuere Medicinam, aut cibum aliquem iusserunt capi, aut qualitatis alicuius ebibi potionem, aut herbarum aut graminum succos superimponi, inquietantibus causis, ambulare, cessare, aut re aliqua quæ officiat*

abstinere : quod esse non magnum nec admirationis alicuius stupore condignum promptum est, si volueritis attendere, & Medici etiam sic curant animal humi natum, nec confisum scientiæ veritate, sed in arte suspicabili positum, & coniecturarum æstimationibus nutans. Interim ne cui scrupulum inijciat sententia illa Arnobij, morborum omne genus, quo homines afficiuntur, ab importuna quadam crudelitate profectum asserentis, dissimulandus tantisper næuus in Arnobio, qui nondum planè edoctus quid esset peccatum originale, quæ eius effecta, quæ, vt nostri Theologi appellant, pœnalitates, & vno nomine mortis anteambulones isti morbi. Pergamus verò, & simulatam à dæmonibus Medicinam, ægris corporibus factam explicemus. Pertinax illa Gentilium opinio, Deos suos id est dæmones morbis medelam dare, vt loquitur Minutius Felix in Octauio, credidit. Sed quî istud fiat ipse idem pluribus describit alio loco. Sic à cælo deorsum dæmones grauant, & à Deo vero ad materias auocant, vitam turbant, omnes inquietant, irrepentes etiam corporibus occultè, vt spiritus tenues, mor-

bos fingunt, terrent mentes, membra distorquent, ad cultum sui cogant, vt nidore altarium, vel hostijs pecudum saginati, remissiùs quæ constrinxerant curasse videātur. Lactantius Minutium vt pote antiquiorem ijsdem penè verbis imitatus est libro 2. c. 14. *Dæmones quoniam sunt spiritus tenues & incomprehensibiles, insinuant se corporibus hominum, & occultè in visceribus operti, valetudinem vitiant, morbos citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus quatiunt, vt homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere.* Liceat mihi dum de re medica dissero, Tertulliano Medicinam facere, ni fallor, & quidem in eodem quo de agitur argumento. Locus est Apologetic. c. 22. ijs verbis: *Suppetit illis dæmonibus, ad vtramque substantiam hominis lædendam subtilitas & tenuitas sua multum spiritualibus viribus, & licèt inuisibiles & insensibiles in effectu potius quàm in actu suo appareant.* Ego transposita verba hæc, *effectu & actu*, existimo, ac legendum, *inuisibiles & insensibiles in actu, potius quàm in effectu suo appareant*, si quidem actio dæmonis lædentis, præsertim arte Magica, sæpius tacita est & occulta, atque adeò inuisibilis & quodammodo insen-

ſibilis, & affectus valde ſenſibilis & viſibilis. Sequentia meam firmant lectionem, *Si poma, ſi fruges neſcio quod auræ latens vitium in flore præcipitat*. Et poſt. *Si cæca ratione tentatus aer*, Item, *eadem obſcuritate contagionis*. Non aliter malum, quod, ſeu à malefico, ſeu veneno profectum, ipſi Apuleio, & alijs, *Pernicies cæca & ineuitabilis vocatur*. Et id fugit oculatiſſimum & accuratiſſimum Tertulliani interpretem. Fucum hominibus factum indicat Arnobius, cùm docet morbosà dæmonijs in corporibus humanis perturbato humorum temperamento, excitari, & ſanitatem quaſi poſtliminio ab ijſdem reuocari, ſedata illa, quam in corporibus excitarant, tempeſtate. Fictitios igitur morbos ab ijs immitti inde perſpicuum, vt pari curatione hominum mentes in ſui cultum & admirationem excitent. An verò medicinam ſerio faciant, ſi quis quærat: Ego id ita ſine vlla dubitatione reſponderem, ſed quæ ab illis præſtantur morborum remedia, nullam ijs attribuere poſſunt diuinæ potentiæ exiſtimationem. Siquidem vt diſſerit Euſebius de Præparat. Euang. libro 4. c. 1. Dæmones multa nouerunt

herbarum & plantarum genera, multà aromatum & lapidum; multis quidem ignota, quæ humores vel contrahant & condensent, vel distrahant & rarificent, naturali quadam facultate sibi indita. & id vel breui vel longo tempore; ad quæ situs & positio locorum multùm conducit, tum & corporum superiorum ac maximè Lunæ influxus. Hæc cùm adhibuerint & morbum profligauerint, ecquid idcirco diuini ijs inesse cogitabimus? idipsum credidit quidē antiquitas; sed *errorum plenissima mater*, vt ait Arnobius libro 1. M. Antoninus Imperator libro 1. de vita sua, ait sibi in somnis data remedia tum contra sanguinis excreationem & contra vertiginem. Idem lib. 5. ait Æsculapium vni equitationem, alteri lotionem in frigida, cuidam vt nudis pedibus ambularet pro remedio iniunxisse, siue per somnium siue ex oraculo, quod suprà ex Arnobio explicauimus. Quo spectat & illud Plauti Curculione Act. 1. Scena Quò te, *Hic leno ægrotus incubat in Aesculapij fano.* Et Actu 2. ille sic idem ait: *Migrare certum est iam nunc è fano foras. Quando Aesculapij ita sentio sententiam, vt qui me nihili faciat, nec saluum*

saluum velit. Idem fortasse Mænechmis, Actu 5. Scena, Iamuè isti: vbi Medicus ait se obligasse crus fractum Æsculapio, Appollini autem brachium: at hoc arbitrarium sit non certum. Meminit Pausanias in Eliacis Theagenis cuiusdam apud Thasios pro Deo habiti, qui ægrotantibus remedia morborum indicaret. Athenagoras Apologià pro Christianis, præsertim memorat Ne'yllinum mortuum apud Troadem pro Deo cultum, qui sanare ægrotos dicebatur. Sed anus ad armillam, diabolus ad ingenium vetus versutum se recipit suum, & si non fictè sed revera, ægrotum aliquem pristinæ restituerit sanitati, nec tamen aut diuina quadam virtute id effecit, vt ex Eusebio vidimus paulò ante, aut non alio fine quàm vt Apostata ipse pro Deo habeatur & colatur, quemadmodum prodit Isychius libro. 6. comment. in Leuiticum. Dæmones autem Medicinam fecisse, non tantùm, vt diximus, adhibitis rebus quæ naturalem vim sanitatis effectricem haberent, quanquam alioqui vulgò ignotæ essent, verumetiam verbis & cantaminibus, atque vno nomine opera Magi-

ca, ipsorum dæmonum propria, nunc videamus. Plinium non audio, qui Magiæ ſurculum Medicinam eſſe vult, cur id mihi nō placeat dicam, poſtquam integrum Plinij locum deſcripſero, hiſtoriæ Natural. libro 30. c. 1. *Natam Magiam,* inquit, *è Medicina nemo dubitat, ac ſpecie ſalutari irrepſiſſe velut altiorem, ſanctioremque quàm Medicinam, ita blandiſsimis deſideratiſsimiſque promiſsis addidiſſe vires religionis ad quas maxime etiamnum caligat humanum genus.* Magiæ authores & inuentores eſſe dæmones nimis verum, & poſtea id explicabimus aliquantum: at Medicinæ inuentum dæmonibus adtribuere, iſtud planè falſum, nam præterquam quod Scriptura diſertè docet Eccleſiaſtici c. 38. Altiſſimum creaſſe de terra medicinam. Et quidem medicina hîc non pro arte, ſed pro Pharmacis vſurpatur, & Græcus legit, φάρμακα. Et ita paulò antè, vulgatus habet, *à Deo enim eſt omnis medela.* Græcus habet ἴασις, Medicina, ſanatio. Sequitur aliquantò poſt de eadem: Dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus. Quæ vna ratio medico & artis profeſſori honorem habendum eſſe conuincit, quan-

quam & Scriptura aliam adiungat, loco citato, honora medicum propter neceſſitatem, etenim illum creauit Altiſſimus, ita vulgatus interpres, ſed Græcus contextus maiorem habet emphaſim. τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας τιμαῖς αὐτοῦ καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισεν κύριος. Honora Medicum ſuis honoribus ad neceſſitates, etenim ipſum creauit Dominus. Non ſimplici honore, ſed multiplici vult honorari: Quàm verè ergò Seneca lib 6. de Beneficijs c. 16. *Quare medico & præceptori plus quiddam debeo, nec aduerſus illos mercede defungor? quia ex medico ac præceptore in amicum tranſeunt, & nos non arte quam vendant obligant, ſed benigna & familiari voluntate*. Nec fruſtra addit Scriptura, *ad neceſſitates*, vt non ſemel ſed multoties ſalutari ope medici indigeamus, quem idcirco pluris facere debeamus. At ſi illum creauit Dominus, quod de ipſa etiam ſcientia intelligendum eſt, quis audeat tam neceſſariam, tamque ſalutarem diſciplinam, quamque Iſidorus Peluſiota libro 1. Epiſtola 391. ad Domeſtium medicum, τέχνην φιλόσοφον appellat, dæmonibus hominum infeſtiſſimis & crudeliſſimis hoſtibus, veluti au-

ctoribus adſignare, & cum illorum arte exitioſa coniungere. Verùs dixiſſet Plinius Magiam ex curioſa res abditas cognoſcendi vel habendi cupiditate enatã. Ita enim B. Auguſtinus, Epiſtola 5. ad Marcellinum, Magicas artes nonniſi pro felicitate terrena, vel damnabili curioſitate conquiri prodit. Et quidem apud Photium in Philoſtrato, Appollonius Tyanæus, qui in illa arte, ſuo tempore, familiam ducebat, Medicinam à diuinatione profectam dicit, non contrà, ex ſententia Plinij, vnam Magiam tres imperioſiſſimas humanæ mentis artes, Theologiam, Medicinam, & Mathematicas complexam, in vnam ſe redigiſſe. Neque tamen negauerim Magiam maximum, Medicinæ prætextu, incrementum accepiſſe, & Magos plurimos medicinæ faciendæ ſpecie iſtam infamiæ labem huic arti affricuiſſe. Ægrotis, ſeu ob vim morbi, ſeu ob diuturnitatem, longum videbatur iter ad ſanitatem per vſitata remedia, verba magis innoxia, minus ſæua viſa ſunt. Plato libro 4 de Republ. nonmodo pharmaca, vſtiones, inciſiones adhiberi memorat ad morbos curandos, ſed

addit & incantationes. Idem in Charmide, incantationem cum medicamento coniungendam esse scribit, ac præterea Socratem iuramento sese obstrinxisse cuidam Thraci non aliter se vsurum medicina, quàm ex præcepto Zamolxidis, quem Magum fuisse omnes fatentur. Plinius loco citato histor. Natural. ait Orpheum, è propinqua Thracia, primum intulisse in Thessaliam ipsam Magiam, ad vicinas vsque superstitiones ac medicinæ profectum. Et eodem capite ipse Plinius Druidas Gallorum nostrorum, quos Magiæ non fuisse ignaros certum est, etiam Medicos fuisse vult. Ferdinandus Ouiedus histor. vniuersal. Indicæ libro 5. c. 2. scribit apud Indos eosdem esse & Sacerdotes & Augures, & Magos, & Medicos. Apuleius libro 2. Floridorum, scribit Chaldæos medendi scientiam docuisse: at isti Genethliaci à Magia non alieni, siquidem Tertullian. libro de Idololatr. *Scimus Magiæ & Astrologiæ inter se societatem*, & Astrologos seu Chaldæos simul cum Magis coniunctos passim videre est. Interim apud Iamblicum in vita Pythagoræ, vbi ex-

cuſſum χαλκιδέων καὶ μαγῶν, lego χαλδαιῶν, Magos hîc Perſarum deſignat. Addo & ijs ex Photio Bibliotecæ c. 242. in Iſidoro Philoſopho, Aſclepiadorum Medicum & rerum Magicarum ſcientem, ellebori albi vſum olim amiſſum renouantem, & illo morbos inſanabiles inuſitato modo curantem, ſpiritumque lethali ſimilem è varijs ſpeciebus miſcendum excogitantem; aliquando dæmonis œſtro & furore percitum. Eodem planè modo Eunapius memorat Ionicum præſtantiſſimum alioqui Medicum, ęgregium etiam inuentorem artis colligandi affecta membra, ne ab aliis ſecarentur, diuinationi vtrique operam dediſſe, tum illi, quę beneficio medicæ artis præſagiũ valetudinis in ægrotis capeſſit, tum alteri, quæ Philoſophiæ inſtinctu, deſinit diſſeminaturque in eos, qui poſſunt clandeſtino modo tueri & conſeruare. Quæ poſtrema Magicam artem ſatis apertè ſignificant. Apuleius Apologia ſua, illud pronunciat verè. *Veteres quidem*, inquit, *Medici etiam carmina remedia vulnerum norant.* Forſan ad eam rem ſpectat quod de Muſica ſcripſit Macro-

bius libro 2. in Somnium Scipionis, c. 3. *Musica quoque corporum morbis medetur, nam hinc est quod ægris remedia præstantes præcinere dicuntur.* Quod ad anus & mulieres nonnullas referendum, quibus id olim in vsu erat: siquidē Ammianus Marcellinus, libro 16. dixit, *Anile incantamentum, quod Medicinæ quoque admittit auctoritas, ad leniendum dolorem adhiberi.* Ad has aniles nugas pertinent formulæ istæ remediorum, quæ constant, vel inusitatis vocibus, vel quæ nihili sint ad morbos curandos, vt in Herculaneo morbo sanando, pronunciata hæc, certo ritu, verba: *Gaspar fert myrrham, thus Melchior, Balthazar aurum* Ita enunciata hæc, in curandis scrofulis, à ieiuna virgine, dum parti affectæ herbam aliquam admouet,

Negat Apollo pestem posse crescere, quam nuda virgo restringat.

Itidem, si quis die aliquo cùm radiosus sese Sol superat ex mari, &c. ter pronunciet, *Yemon*, res maritalis, prius maleficio funerata, reuiuiscet. Quis non rideat istud, si quæ mulier parturitionem & perdifficilem & periculosam patiatur, adhibitis nonnullis, vbi illi in au-

rem recitata fuerint verba hæc. *Su Camy dur*, illicò & facillimè pariet. Quis linguæ Galicæ peritus non aduertit, hæc Picardica dialecto pronunciata, idem ſignificare quod. *Res hæc mihi in mora eſt*. Et tamen impoſtores illi & malefici, ineptè & inſulsè ſcribunt ac diſpungunt, vt quaſi verba arcana & myſteria, ſuo more, concinnent, ijſque technis ſimpliciores ludificentur. Quis ſcit ſi apud veteres medicinæ ea pars eſſet, iſta ratio curandorum morborum, quæque certis veluti regulis conſtaret. Certè ſuſpicionem mouet, quod ſcribit Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromat. à Mercurio Triſmegiſto ſcriptos medicinæ libros, qui apud Ægyptios ſolummodo legebantur ab ijs qui παστοφόροι dicebantur : Apuleius libro ij. Mileſiarum Paſtophoros memorat, & Sacroſancti Collegij nomen appellat, *Cœtum Paſtophorûm* : quo nomine Sacerdotes innuit, vt adnotarunt viri docti, qui idcirco Paſtophori dicti ſunt, quod pallium geſtarent ſacerdotale, & Paſtophoria inde nominata. Ruffinus in ſuo, quem Latinum fecit, Euſebio c. 23. deſcribens templum Serapidis apud

Alexandriam. *In superioribus*, inquit, *extrema totius ambitus spatia occupant exhedræ & Pastophoria domusque in excelsum porrectæ in quibus vel æditui, vel ij quos appellant ἁγνεύοντας, id est qui castificant, commanere soliti erant*: Constitutiones Apostolorum, quæ dicuntur, libro 2. c. 57. alijs 61. inter templi seu Ecclesiæ ædificandæ partes numerant Pastophoria, quæ qui armaria interpretantur, nescio quid velint Glossæ Isidori: *Pastophorium, atrium Templi vel Sacrarium*. Sed ad Trismegistum redeo, & ad libros eius medicos. Arcana equidem hæc erant & mysteria quæ vulgare & palam enunciare non licebat: Prope est vt credam Medicinam, idcirco artem mutam appellatam fuisse à Virgilio 12. Æneidos, ab istarum rerum silentio & tacita asseruatione, & quod sine vllo attactu ea ipsa fieret morborum curatio. Quanquam alioquin Seruius, in hunc locum, Mutam dictam esse Medicinam, scribat, quod manibus magis medicina tractata sit, vnde Chirurgia dicta, quam Prudentius hymno 10. Peristephanon, *Lauienam Hippocraticam* appellauit, idcirco: *Itaque muta*, inquit ille, *quia vbi ma-*

nu res agebatur, cessabat oratio. Ad rem redeo, apud Anastasium Nicænum lib. quæstion. in Scripturam q. 23. B. Cyrillus Alexandrinus inuehitur in nonnullos, qui quibusdam vocibus Scripturæ vtentes, quales sunt, *Dominus*, *Sabaoth*, ac similes, & ægrotos incantantes, illos curare videbantur, atque eiusmodi operatione dæmones immundos honorari prodit. Quidquid sit Apuleius obiectum sibi Magiæ crimen, & varijs quidē indicijs, ac eo præsertim quod ægrotis verba admurmuraret plurimis rationibus, id à se amoliri tentat, tum audacter negando magi & malefici hominis esse mederi, tum excipiendo, nihil, quod salutis ferendæ gratia fit, criminosum. Quæquidem postrema exceptio, reprehensione non caret: nam Paulo I.C. lib. 5. Sent. tit. 25. Qui abortionis aut amatorium poculum dant, & si id dolo non faciant, tamen mali exempli res est, humiliores in metallum, honestiores in insulam relegātur, etiam si potio innoxia fuerit ei cui data. Itidem si ex eo medicamine, quod ad salutem hominis, vel ad remedium datum erat, homo perierit, is qui dederit, si honestior fue-

rit in insulam relegatur, humilior capite punitur. Verumtamen vt de tota ista re aliquid certi statuamus, fatebor lubens, olim nonmodo apud Barbaros, verumetiam Græcos & Romanos verborum istorum & carminum in morbis aut curandis, aut leniendis vsum innoxium fuisse: At sub Imperatoribus aliquando non sine noxa licuisse ijs rebus vti: Addo non tam artem quàm vsum artis prohibitum videri. Firmabo illud sentẽtia Vlpiani, lib. 7. de officio Proconsulis Tit. de Mathematicis & Vaticinationibus, quorum nomine etiam magos comprehendi nemo nescit. Extat locus apud Licinium Ruffinum, libro Collationis legũ Mosaicarum & Romanarum, tit. 15. quem edidit optimus Petrus Pithœus, bono Galliæ nostræ & bonarum artium natus. Ait itaque Vlpianus: *Sed fuit quæsitum vtrum scientia huiusmodi hominum puniatur, an exercitium & professio. Et quidem apud veteres dicebatur professionem eorum non notitiam esse prohibitam, postea variatum. Nam dissimulandum est nonnunquã irrepsisse in vsum vt etiam profiterentur & publicè responderent.* Ita emendat clarissimus Pithœus. Interim quod aiunt Impp. olim non prohi-

bitam notitiam, ſed profeſſionem, poſtea illud idem conceſſum in ipſa diuinãdi diſciplina. Siquidem Cod. Theod. Tit. de Malef. & Mathemat. l. 9. Imperatores ita loquuntur. *Nec haruſpicinam reprehendimus, ſed nocenter exerceri vetamus.* Iam itaque ſub Imperatoribus omnis illa carminum & verborum medicina ſæpius interdicta eſt. Vlpianus id teſtatur ff. libro 50. Tit. de Extraordinar. cognitionib. l. 1. §. 2. *Medicos fortaſsis,* inquit, *quis accipiet etiam eos qui alicuius partis corporis vel certi doloris ſanitatem pollicentur, vt puta ſi auricularius, ſi fiſtulæ, vel dentium, non tamen ſi incantauit, ſi imprecatus eſt, ſi, vt vulgari verbo impoſtorum vtar, exorcizauit, non ſunt iſta medicinæ genera, tametſi ſunt qui hoc ſibi profuiſſe cum prædicatione adfirment.* Vlpianus Gentilis impoſtorum nomine Chriſtianos peſtringit, quod addit eiuſmodi Magicis cantaminibus, quoſdam ſanatos, idem aſſerit libro 4. Cod. de Maleficis & Matthematicis, quàm multi iſtud adnotarunt. Qui verò huiuſmodi veneficijs ad morbos propulſandos vteretur, Medicamentarius vocatur Cod. Theodoſ. libro 3. tit. 16. de Repudijs l. 1. quod me docuit Sol Galliæ

Briſſonius, libro ij. de Verbor. ſignific. & aliter quidem Alciatus lib. 2. Parerg. c. 26. Quidquid ſit puram ſinceramque ac legitimis naturalium rerum pharmacis conſtantem medicinam ſemper diſcretam eſſe à ſuperſtitioſa illa & Magica mihi facile perſuadeo. Sed hoc Medicinæ accidit quod Mathematicis vniuerſim diſciplinis, quarum qui periti eſſent, Magiæ inſimulati ſunt: vnde Boëtius libro 1. de Conſolat. Proſa 4. ſic alloquitur Philoſophiam. *Atque hoc ipſo affines fuiſſe videmur maleficio quod tuis imbuti diſciplinis.* Hinc nata illa fabula de Syl-ueſtro 2. P. R. qui antea Gerbertus vocabatur, quem magicarum rerum non ignarum eſſe dixerunt ob peritiam artium mathematicarum. Neque illud ignoro, Philoſophiæ nomine aliquando ſignificatam magiam. Caſſius hemina apud Plinium, libro 13. c. 13. libros Magicos Numæ vocat ſcripta Philoſophiæ Pythagoricæ, de qua alio loco. Et Plinius ipſe loco allato ſatis oſtendit aliquod diſcrimen inter Magiam & Medicinam intercedere, cùm ait, eadem ætate, id eſt circa Pelloponeſiacum Græciæ bellum, Democritum Ma-

gicen, Hippocratem maximum medicorum, vt vocat Seneca, medicinam illustrasse. Sed non possum mihi temperare quin ad magicum medendi genus, aliud subijciam, quod longè maius est ipso restituendæ sanitatis, forsan maleficio ereptæ, adiumento magico, quod enim dico, in vitæ quadam cum ipsa morte reciprocatione quotidiana positum fuisse narratur, apud Photium Bibliothecę c. 166. in terrarũ vltima Thule Paapis Dercyllidem, quæ eò iam peruenerat vnà cum Dinia assecutus, arte sua magica hoc effecit vt interdiu morerentur, nocte vero accedente reuiuiscerent, eo tantum ritu ad illud efficiendum vsus, quod publicè in illorum faciem conspueret. Duo alia capita quæ recenset Tertullianus, quibus se apud homines pro Deo venditat diabolus, videlicet admonitiones in somnis & prænuntiationes seu diuinationes, quoniam ab alijs non paucis ista sunt accuratè explicata, non est quod diutius in ijs immorer, nisi quod, meo quidem iudicio, totam istam insomniorum & apparitionum fabulam, tum & diuinandi scientiam, nonmodo ridiculam,

ſed nonnunquam, vel maxime pericu-loſam exiſtere tantiſper demonſtrem. In primis quod ad inſomnia pertinet, ea non tantū quæ ipſi dæmones in ſomnis excitarent, ſed & apparitiones comprehendunt, quibus illi ſubdoli Spiritus, non planè dormientibus aut à ſomno excitatis, auguſtam quamdam ſpeciem veluti diuini alicuius numinis formam obijcerent: Et certè, ſiue in ſomnis ſeu vigilantibus apparerent, atque adeò ſiue ſe Deum aut Deam mentirentur, aut defuncti alicuius perſonam, forma maiore humana apparere ſolebant.

Iuuenalis Satyr. 13.

Continuò templum & violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem ſudoribus vrget
Te videt in ſomnis: tua ſacra & maior imago
Humana, turbat pauidum cogitque fateri.

Virgilius 2. Æneidos.

Viſa mihi ante oculos, & nota maior imago.

Tacitus libro I. hiſtor. *Erupiſſe cella Iunonis maiorem humana ſpeciem.* Tacitus idem Annalium libro ij. loquens de Curtio Rufo, qui tum Adrumeti in Affrica agebat, *Oblata ei,* inquit, *ſpecies muliebris, vltra modum humanum.* Non aliter apud

Xenophontem, de institutione Cyri libro 8. cùm Cyrus dormiret in Regia, visus est illi ad ipsum accessisse, præstantior quidam & maior quàm natura humana, eique dixisse: Para te, ô Cyre, iam iam enim abibis ad Deos. Pisistrato Atheniensium Tyranno paulò ante mortem quidam tetra & specie grandiore humana, apparuit, & docuit neminem sceleratum & impium euasurum diuinam vindictam. Denique Iamblicus libro de mysterijs Ægyptiorum, scribit Archangelos & Principatus nonnisi prægrandes & vastos apparere, ita placuit Iamblico Magiæ studioso dæmones suos nuncupare. Hæc quidem dæmones specie Numinis alicuius, idemque factitarunt nomine defunctorum. Iuuenalis Satyra 2.

Quid Cremeræ legio & Cannis consumpta iuuentus,
Tot bellorum animæ quoties hinc talis ad illos
Vmbra venit.

Eò spectasse videri potest Virgil. 4. Æneid. vbi Didonem sic loquentem inducit,

Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Horum

Horum nonnulla adnotaueram pridem, reliqua ſuggeſſit vir, quod Plinius de Menandro, litterarum humaniorum ſubtilitati ſine æmulo genitus Lipſius, ad Tacitum. Et quidem non Barbarorum modo ſed & Hæbræorum popularis opinio, Vmbras defunctorum, nonniſi maiores ſolito apparere, & apud inferos altiori ſpecie & forma comparere: hinc natum apud ipſos Hebræos prouerbium, Apud Gigantes, id eſt apud inferos. Prouerb. 21. vulgata verſio. *Vir qui errauerit in via doctrinæ in cœtu Gigantum commorabitur.* Gigantes hîc pro mortuis. Eodem pacto Prouerb. 2. vbi agitur de victima publicarum libidinum, pro quo vulgatus interpres habet, *Ad inferos ſemita ipſius*, ex Hebræo eruditiſſimus Druſius vertit: *Ad Gigantes*, & ex Gloſſario Philonis dictionem *Raphaim*, Gigantes ſonare. Ita Druſus quæſt. 37. libr. 1. Nunc diuinandi artem excutiamus breuiter. Quis verò in primis non rideat vanam iſtam, ſeu ſcientiam, ſeu coniecturam appellare malueris. Quàm lepidè iſtud excogitatum ab Alexandrinis Ægyptijs vt Aſtrologi penderent tributum quodpiam, quod Vectigal

ſtultorũ appellabatur, quoniam nonniſi à ſtultis & curioſis hominibus conſulerẽtur. Hæc Suidas. Vnicum exemplũ dabo. Extat Antonij Torquati Ferrarieñſis, Aſtrologi ſua ætate clariſſimi, prognoſticon quod Matthiæ Regi Hungariæ, in cuius paterna hiſtoria luſimus aliquando, oblatum eſt, anno Chriſti milleſimo quadringenteſimo octuageſimo, quod cum aliquantò prolixiùs videatur, præcipuas illius ſententias tantùm adnotabo. Turci magna ſtrage ſuorum in Chriſtianos arma mouebunt. Venetis primum multa inferent damna, poſt eorum amici facti, Belgradum in ditionem recipient, Rhodum ſuperabunt, Pannoniam & Hungariam multis cladibus afficient. Tandem vim comminantes, regnum Hungarorum lacerantes, ſimulque imperium Romanum Germanumque diutiſſimis bellis tentantes, in eorum manus cadent: Annus erit Chriſti 1594. vel 1595. Sed prius Apuliam intrabunt, Siciliam, Galliæ Hiſpaniæque littora claſſe ſua, necnon Italiam moleſtabunt & affligent. Paulò poſt, Imperatorem Turcarum in prælio occidendum prædicit, additque:

Oſmana namque domus in tredecimo vel quartodecimo capitibus corruet, nec illum excedet numerum, nec annos ſalutis 1596. tranſibit. Tunc enim horrendo concidet caſu, tandem concludit hac clade euerſum iri Imperium Turcicum & à Chriſtianis occupandum. Sic refert Leunclauius in Hiſtoriæ Muſulmanæ appendice, poſt Epiſtolas. Non eſt vel huius loci, vel mei otij hiſtorias retexere, quibus multa quæ hîc exprimuntur, eueniſſe intelligamùs, ſatis ſit expendiſſe corollarium huius prædictionis quàm varium ſit, quàm falſum, quàm ridiculum, de Imperio Turcico funditus euerſo, ad annum Chriſti 1596. cum hoc anno 1608. tam florens & potens, magno quidem Chriſtiani nominis malo, cernamus, quàm vnquam antea extiterit, nec vlla parte, aut hiare, aut nutare, aut inclinare, tanti Imperij moles perſpiciatur: nec in quartodecimo Imperatore Oſmanida ſeriem Sultanorum & Principum ſuorum defeciſſe videamus, cùm Sultanus Muhamet Cham, tertius huius nominis, ſit decimus quintus Oſmanidarum Principum, à primo illo

Osmano Sultano. Magnò certè constitit Hungaris hæc prædictio, cui cùm stolidè initerentur, motumque maximum sub Sultano Soleimanno in Hungaria excitassent, ab eo magna clade affecti, suæ credulitatis vesanæ, pœnas non minimas dederunt, quemadmodum narrat Leunclauius histor. Musulmanæ lib. 18. Optandum esset profectò vt omnis illa augurandi ratio, in ijs externis rebus & quidem remotioribus occupata esset, sed in domesticis versari nullo modo ferendum. Et sanè meritò Constantius Augustus Constantini M. filius, seuerissimè in istos curiosos inquiri voluit, etiam si in comitatu Augusti vel Cæsaris agerent, quos vult præsidio dignitatis exutos, cruciatus & tormenta non fugere, atque eculeo deditos, vngulisque sulcantibus latera, perferre pœnas proprio dignas facinore, nec iniuria, nam ars ista diuinatoria & similes, quæ hac lege commemorantur, *Ipsam pulsant maiestatem.* Cod. de malef. & mathemat. l. 7. Ammian. libro 19. ad finem, postrema hæc legis verba referens appositè scripsit. *Nec enim abnuimus salutem legitimi Principis, propugnatoris bono-*

rum & defensoris, vnde salus quæritur alijs, consociato studio muniri debere cunctorum: cuius redimendæ causa, validius, vbi Maiestas pulsata defenditur, à quæstionibus vel cruentis nullam Corneliæ leges exemere fortunam. Sed exultare mœstis casibus effrenatè non decet ne videantur licentiâ regi subiecti, non potestate. Tertullianus quàm verè Apologetici c. 35. *Cui opus est perscrutari super Cæsaris salute, nisi à quo aliquid aduersus illam cogitatur, vel optatur, aut post illam speratur & sustinetur. Non ea mente de charis consulitur qua de dominis.* Et quidem Paulus Sentent. libr. 5. c. 21. *Vaticinatores qui se Deo plenos assimulant idcirco ciuitate expelli placuit, ne humana credulitate, publici mores ad spem alicuius rei corrumperentur, vel certè ex eo populares animi turbarentur.* Scitè Iuuenalis Satyra 6.

Nemo Mathematicus genium indemnatus habebit.

Et verò turbones isti, ac rerum nouarum auidi, quibus nunquam Regna & Imperia caruerunt, ijs delirijs maximè delectantur, & ex ijs rei gerendæ consilia cœpta, inita, nec homines istos planè vecordes, infelix aliorum exitus ab incœpto deterruit, & malum istud re-

ſcindi quidem poteſt, extirpari funditus non poteſt. Poſt vindemiam parricidarum racematio ſuperſtes, ait Tertullianus Apologetic. c. 35. Habui aliquando Tabellas geneſeos duplicis, de ortu & ſtatu duorum maximorum Principum, ex ſitu & poſitione aſtrorum, quarum vna delineata & inchoata tantum, altera pollicebatur benignum Planetarum omnium aſpectum, dempto vno Sole, quem auerſum indicabat, has furtificæ manus clepſerunt. Dolendum equidem illud eſt homines vel ſummo loco natos vel ingenio non obtuſo ijs nugis fidem adhibere, ſed quos diabolus ita mente exoculauit, vt

-- Quidquid
Dixerit Aſtrologus credant à fronte relatum
Hammonis, quoniam Delphis oracula ceſſant
Et genus humanum damnat caligo futuri.

Ait Iuuenalis Satyra 6.

§. 6.

Idololatriæ & Magiæ conſenſus.

YMEON Monaſterij S. Mamantis Conſtantinopoli præfectus, cuius ſcripta incredibilem redolent pietatem, ante annos ſeptingentos, & quod excurrit ſcripſit oratione 13. diabolum quinque velut diſciplinis & ſcientijs homines à Deo ſeiugare & abducere, Ethniciſmo, Iudaiſmo, Hæreſi, Vitæ Orthodoxæ, ac denique monaſticæ profeſſionis, vitijs contrarijs & corruptelis; ſed quo genere iſtorum noxiæ illæ & ſuperſtitioſæ artes Magicæ comprehandantur, non vno verbo dici poteſt, magna parte illas Ethniciſmum referre, nec ab hæreſi alienas eſſe certò affirmare auſim, ſunt enim aliqua quæ manifeſtam ſapiant hæreſim, ſed multò plura in illa parte diſciplinæ, quæ illis Theurgia, recta ſapientibus Goetia nuncupatur, quæ cum Idolomania, & helleniſmo veteri conſentiant. Iam pro-

pius ad rem ex vniuerſalioribus principijs hactenus explicatis accedamus, atque Idololatriæ & Magiæ iſtam perpetuam conſenſionem & ſocietatem inquiramus, ac non modò ante Saluatoris aduentum, verumetiam noſtris atque adeò poſtremis ſæculis. Theophilus Alexand. Epiſtola 2. Paſchali ad totius Ægypti Epiſcopos, grauiter, vt ſolet, inuehitur in Origenem, qui inter cetera opinionum portenta quæ confingebat, magicis quoque artibus patrocinium tribueret, quandoquidem affirmaret ſibi non videri artem Magicam eſſe alicuius rei ſubſiſtentis vocabulum, ſed & ſi ſit, non eſſe operis mali, nec propterea contemni poſſe: At dum id facit Origenes fautorem ſe eſſe demonſtrat Elymæ Magi, qui Apoſtolis repugnauit, & Iannæ atque Mambræ, qui Moiſi magicis artibus reſtiterunt. Sed nullas Origenis patrocinium habebit vires, quia Chriſtus Magorum præſtigias ſuo deleuit aduentu, & quidem inter Chriſtianos verè fideles. Tertullianus libro de Idololatria. *Poſt Euangelium nuſquam inuenias, aut Sophiſtas, aut Chaldæos, aut incantatores, aut coniectores, aut*

Magos nisi planè punitos. Respondeat nouæ impietatis adsertor, inquit Theophilus, *imo apertè audiat: Si non est malum ars Magica, non erit malum & Idololatria, quæ artis Magicæ viribus innititur: Quod si malum est Idololotria, malum erit & ars Magica, ex qua subsistit Idololatria. Cùm autem Idololatria Christi maiestate deleta sit, indicat & parentem suam artem Magicam secum pariter dissolutam.* Et Tertullianus eodem pacto libro de Anima, Magiam appellat secundam Idololatriam. Sed vt res clarius appareat, Idololatrię & superstitionis veteris originem ab ipso fonte arcessamus: Apud Græcos præsertim & Rom. Varro Roman. doctissimus lib. 1. rerũ diuinarum, ait se de rebus humanis prius scripsisse, postea de diuinis, quia diuinæ istæ ab hominibus institutæ sunt. Athenagoras, Apologia pro Christianis, tradit Orpheum primum omnium nomina Deorum Gentilium inuenisse, natiuitates & facta exposuisse, & Theologiam istam, Ethnicorum iudicio, sincerius attigisse: quod & confirmat B. Iustinus martyr oratione exhortatoria ad Gentes. Quanquam Herodotus scribat libro 2. Homerum & Hesio-

dum, primos omnium nomina Diis dedisse, eisque dignitates & artes adsignasse, formasque illorum demonstrasse: verùm Athenagoras, Homerum atque Hesiodum, illud mutuatos esse ab Orpheo defendit. Orpheum verò Magum fuisse plurimi authores memorant, vni stabimus Plinio libro 30. c. 1. & cuius locum adduximus superiori capite. Numam Regem illius priscæ Romanorum supestitionis artificem præcipuum fuisse quamplurimi testantur. Lactantius libro 1. Diuinar. Institut. c. 22. *Numa vanitatum apud Romanos auctor & constitutor Sabinus ille Rex fuit.* Paulo post: *Institutor ineptarum religionum vocatur.* Ex Tertulliano id desumpsisse videtur Lactantius, apud quem Apologetici c. 25. legitur istud. *A Numa concepta est curiositas superstitiosa*, & c. 22. hæc extant, *homo fuit Pompilius Numa qui Romanos operosissimis superstitionibus onerauit.* Rationem adiungit, *vt rupices & adhuc feros homines multitudine tot Numinum demerendorum attonitos efficiendo, ad humanitatem temperaret.* Quam sententiam iisdem penè verbis imitatus est Lactantius suprà. Sed quid sibi velint hæ ope-

rosissimæ superstitiones & vnde petitæ, declarat idem Tertullianus libro de Præscript. *Si Numæ Pompilij superstitiones reuoluamus, si Sacerdotalia officia, insignia & priuilegia, si sacrificantia ministeria, & instrumenta, & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum & votorum curiositates consideremus, nonne manifestè Diabolus morositatem illam Iudaicæ legis imitatus est.* Clemens Alexandrinus libro I. Stromat. Numam ijs quæ à MOSE tradita sunt adiutum scribit. Vnde autem id resciuerit aut didicerit, non ab alio quàm à dæmone, si Tertulliano credimus. Qualis enim illa Ægeria Nympha extitisse putatur, nisi famosa quædam MAGA, vel potius dæmon succubus: nam cum illa consuescere dicebatur Numa, vt à Romanæ historiæ scriptoribus proditum. Ammian. libro 21. genium Numæ istum adsignat. Et certè vir nostro æuo linguarum peregrinarum scientissimus, libro de originibus Hetruriæ, dæmonem fuisse fatetur, qui feminea quidem specie appareret, sed bonum Genium fuisse contendit, quæquidem aliàs Vestæ vxori Iani seu Noachi adhæsisset, sed illi magno alioqui viro,

tum mota mens à veneta potione, de quo alio loco dicemus. Quæ hactenus à nobis de Numa commemorata sunt, qualis ille fuerit, facile indicant, scilicet Magica disciplina instructum, quod vel apertè satis conuinci potest ex Arnobij aduersus Gentes libro 5. initio, vbi ridiculus habetur Iouis Archidæmonis & Numæ dialogismus, cùm illum Numa ad terras sacrorum vi elexisset. Sed vt clariora eius rei demus testimonia, Varronem audiamus libro de Cultu Deorum apud B. Augustin. libro 7. Ciuit. Dei c. 33. *Genus diuinationis quod appellatur Hydromantia à Persis allatum est, quo & ipse Numa & postea Pythagoras Philosophus vsus est, vbi adhibito sanguine etiam inferi suscitantur, & νεκρομαντεία Græcè vocatur.* Ecquid apertius dici potuit vt Numam Magum teneamus, præter ea quæ à nobis superiori capite adnotata sunt ex Plinio, & descripsit ipse ex eodem Varrone, lib. nunc citato, apud B. August. de libris Numæ repertis, & auctoritate Senatus combustis, quam rem venustè exagitat Lactantius loco superius allato. Quod autem Plinius, loco citato, vt id obiter

moneam, libros iſtos Numæ appellat ſcripta Philoſophiæ Pythagoricæ, non eſt quod quis exiſtimare debeat Numam vel Pythagoræ diſcipulum aut ſectatorem fuiſſe, cum Pythagoras ſub Seruio Tullio, centum circiter annis poſt Numam vixerit, teſte Liuio libro 1. ſed quod Numa in eodem MAGIÆ & occultæ Philoſophiæ genere atque Pythagoras verſatus ſit: ac de Pythagora poſtea videbimus. Ex ijs itaque ſatis apparet MAGIAM Idololatriæ parentem & alumnam eſſe: quanquam B. Hieronymus præfatione in Epiſtolam ad Epheſios, velit potius artium magicarum præſtigias ſequi Idololatriam. Nollem tamen quemquam putare, me cenſere omnem omnino veteris Idololatriæ ſuperſtitionem, nonniſi MAGICA ſcientia conſtare vel exerceri, cùm iſta ars peſtifera ſatis vetita eſſet, ac vno nomine, non omnem Idololatriam cum arte MAGICA coniunctam eſſe dico, ſed MAGIAM ſemper Idololatriam habere comitem contendo. Certè B. Baſilius Epiſtola ad Amphiloch. 3. Can. 80. id ſatis indicat. Et quanquam omnes Sacerdotes ac Sacrorum præfectos huic

initiatos fuisse nullo modo verisimile sit, attamẽ plurima extitêre apud Ethnicos Sacra, quæ arctissimam haberent cum Magia coniunctionem, & ne in ijs excutiendis longior sim, Sacra Cereris Eleusinæ aliquid quod Magiam redoleret habuisse videntur. Nam quid sibi volunt hæc Varronis verba apud Macrobium libro 1. Saturnal. c. 16. *Mundus cùm patet Deorum tristium atque inferûm quasi ianua patet*. Mundum vocat arcana illa mysteria Cereris Eleusinæ, de quibus Arnobius lib. 1. Clemens Alexandr. Exhortat. ad Gent. Apuleius Apologiæ prima parte. Serapidis & Isidis addo Sacra, in quibus quid Magicum cerneretur edocet ijs ritè initiatus Apuleius, Millesiarum libro ij. his verbis narrans quæ sibi in illa initiatione visa sunt. *Igitur audi, sed crede quæ vera sunt. Accessi confinium mortis & calcato Proserpinæ limine, per omnia vectus elementa, remeaui nocte media, vidi Solem candido coruscantem lumine, Deos inferos & Deos superos accessi coram & adoraui de proximo.* Ac ipse Apuleius Magus, fuit Sacerdos prouinciæ, inquit beatus Augustinus Epistola 5. ad Marcellinum. Euseb. Præparat.

Euang. libro 4. c. 1. ſcribit Sacerdotes Ethnicos nonnullos ſupplicio affectos, vt pote maleficos & Magos. Item Nicetas Theſauri Orthodox. libro 5. c. 20. Sacerdotem Herculis Tyrij incantationum reum fuiſſe declarat. Addo & Libanium iuſſu Placidię interfectum, quia Ethnicus & Præſtigiator, nec dubito quin Magicorum ſacrorum myſtes: De eo nonnihil diximus antea ex Photio Biblioth. c. 80. in Olympiodoro. Iungo etiam huic B. Cyprianum Martyrem Aſiaticum, qui à pueritia ſummo ſtudio Idola colens, facile ad maximam rerum magicarum peritiam peruenit, vt deſcripſit Eudoxia Auguſta, metaphraſi metrica, cuius meminit Photius Bibliothec. c. 184. in Eudoxia. Et Pſellus libro de Dæmonibus, ſcribit Græcis Magiam viſam eſſe facultatem quandam poteſtatis plurimæ compotem, atque adeò extremam eſſe Sacerdotij portionem. Græcos hîc non Græciæ accolas, non ea lingua vtentes populos tantùm accipe, ſed Ethnicos & infideles. Nam in nouo Teſtamento Marci 7. Chananæa vocatur ἑλληνὶς, id eſt Græca, non gente, cum

esset Syrophenissa, sed quia infidelis & Gentilis. Quæ vox eo sensu & in Actis Apostolorum, & in Apostolicis Epistolis reperitur, vnde Patres & Concilia passim ἑλλήνες Græcos seu infideles vocant. Qua in re grauiter lapsus est Alciatus vir alioquin summus, & quem Antonius Augustinus vt præceptorem nimis aperta nostri Budæi sugillatione, mirificè extollit, ait tamen ille Parergon libro 5. c. 2. Paganos cœpisse nominari ἑλλήνες seu Græcos, sub Iulliano Apostata Imper. cum is edicto prohibuisset ne Christiani Græcorum studiis sese dederent, sed auditum antea nomen Græci pro Ethnico & Pagano, sat indicauimus. Ostendit igitur Psellus Ethnicos estimasse Magiam summum esse apicem Sacerdotij, seu Sacrorum & sacrificandi disciplinæ, ita vt illorum sententia nullus esset peritissimus ac instructissimus Sacerdos in illa veteri superstitione qui Magiam non delibasset modo, sed abundè hausisset. Lubens quidem ad ea nefanda sacrorum genera referrem, quod prodit B. Athanasius libro de humanitate Verbi: Scholas Magicas & artis Magicæ professores

ſeſſores extitiſſe ante Chriſti aduentum, nam palam publicèque id fieri in omnibus ſacris & ſacrificiorum ritibus impunè non fuiſſet. Quanquam alioquin Tertullianus libro de Idololatria dixèrit Magiam conceſſam vſque ad tempora Chriſti. Poſtquam de Magis Chriſti adoratoribus Aſtrologiæ peritis diſſeruit, ſubiungit: *Sic & alia ſpecies Magiæ, quæ miraculis operatur & iam aduerſus Moiſen æmulata patientia Dei traxit ad Euangelium vſque.* Beatus Hieronymus Tertullianum imitatus in c. 5. Epiſtolæ ad Galatas, Magiam vetitam eſſe nouo Teſtamento dixit. Verum illud eſt Tertullianum indicare Aſtrologiam, quæ Magiæ ſpecies eſt, ante Chriſtum damnatam non fuiſſe, & licuiſſe natiuitatem alicuius de cælo interpretari: At Magiam illam quæ veneficijs, Dæmonum euocationibus & ceteris præſtigijs conſtat, ante Chriſtum laudatam & vſu receptam apud Gentes melioribus inſtitutis & legibus temperatas, non eſt quod quis ſibi perſuadeat. Quemadmodum nemo ſanæ mentis crediderit, idcirco Magiam in veteri Teſtamento conceſſam videri, quia B. Hieronymo

loco citato, nouo Testamento vetita dicatur: At quàm sæpius illud, seu apud Mosen seu alios Prophetas occurrit de Magis, Ariolis, maleficis & similibus perdendis. Denique vt locum hunc de consensu Magiæ & Idololatriæ ante Christi ortum concludam, Tertullianus libro 3. aduersus Marcionem, Magos Samaritarum nomine ab Esaia titulatos scribit, quod cum Samaritis Idololatriam sectati sint: ac nescio an rectius dicam etiam Samaritanos Magiæ non minus quàm Idololatriæ addictos, quæ res ab alijs tractata. Beatus Basilius Epistola ad Amphiloch. 1. c. 7. Idololatras veneficis adiungit, Balsamo in hunc locum, Idololatras hîc præstigiatores, qui suis incantationibus mira efficiant interpretatur. Photius Bibliothecæ c. 230. in B. Eulogio Alexandrino, narrat Dosithenos à Dositheo Samaritano, gentilitio forsan errore, edoctos, asseuerasse Idola seu simulachra Dæmonas esse, nec aliud Dæmonum genus quærendum. Post Christum, etiam quos in errorem ex fidelibus induxit totius malitiæ artifex., vnà cum prauis dogmatibus eos Idololatriam simul cum Magia docuit. Ophitæ Hæreti-

ci, qui ſe Chriſtianos iactabant, non modo ſerpentem adorabant, verumetiam magicas adhibebant præſtigias, vt docet B. Epiphanius hęreſ. 37. & Nicetas Theſauri libr. 4. Philaſtrius Brixienſis libro de hęreſibus, Ophitas ante Chriſtum hæreticos fuiſſe ſcribit minus verè, nam B. Epiphanius Ophitas veluti Nicolaitarum & Gnoſticorum ſobolem, ſerpentem pro Chriſto coluiſſe diſertè teſtatur. Nimirũ hæc aperta diaboli fraus, vt qui, Scriptura teſte, toties ſerpens & draco vocetur, ac Serpentis delectetur ſpecie. De qua re Lactantius libro 2. c. 16. diuinar. inſtit. B. Epiphanius hæreſ. 42. ac Nicetas Theſauri libr. 4. c. 14. tradunt Marcionitas æneum ſerpentem adorare ſolitos. Quàm lepidè nec minus grauiter Iulius Firmicus libro de erroribus profan. religion. c. 27. dum excutit arcana totius Ethnicæ ſuperſtitionis, proferens illam quorumdam ſacrorum formulam, *σταυρὸς δράκοντος καὶ σταυρὸν δράκων πατὴρ*, Crux ſerpentis, & ſerpens crucis calcator. Sic enim ſenarium illum in Firmico deprauatum reſtituit Georgius Frogerus Theologus e noſtris valdè eruditus &

beneuolens meus. *Fugite*, ait Firmicus, *ô miseri homines, fugite, & contagionem istam quantacumque potestis celeritate deserite, Draco est qui colitur. Latere non potest, proprietatem nominis sui ipse confessus est. Confessum reum pœna consequitur.* Multa idem varijs locis in illum Serpentem congerit. Elegans mystica interpretatio illa de Serpente apud Clementem Alexandrinum, in exhortatione ad Gentes, dum ait, Mœnades & flore Liberi saucias, bacchantes vlulare, Euam, Euam illam, per quam error est consecutus, & signum Bacchicorum Orgiorũ esse serpentem mysterijs initiatum. Addit insuper nomen *Heua* aspiratum, Hebræo significato, denotare serpentem feminam. Sic apud suos seipsum prodebat serpens omnium animantium callidissimus. Sed tãdem Ophitas illos & serpentinos relinquamus. Beatus Epiphanius hæresi 27. & Nicetas Thesauri libr. 4. narrat Carpocratianos hæreticos non tantùm veteris Idololatriæ non pauca retinuisse deliria, verumetiam & Magiam sectatos fuisse, & quidem summo studio, quoniam apud se scholas magicas haberent, in quibus nefandæ illæ artes discerentur. Prætereà Nicetas Thesauri

libr 4. hæreſi 42. commemorat Hæreticos nonnullos, quos Ethnophrones, hoc eſt Gentilium rituum & ſuperſtitionum imitatores appellat, qui vnà cum Ethnica Idololatria, vaticinia & diuinationes, præſtigias & incantationes adhibebant. Non hîc quæro in genere, an hæreſis perbellè cum Idololatria & Magia conueniat, nemini enim, cui cor modeſtè ſitum ſit, dubium eſſe poteſt, has tres peſtes vno partu, Orco parente, natas, atque illud noſtro æuo toties repetitum, hæreſeon duces ac principes, vel non obſcurè vel tacitè, cum ſuo Vejoue conſilia captaſſe. Pergo & inter fideles oſtendo quæ veteris Idololatriæ reliqua erant deliramenta, ad magiam aliquantùm ſpectaſſe. Apertè Concilium Eliberitanum C. 6. aſſerit Magiam, quæ etiam maleficio vtatur, non eſſe ſine Idololatria. Concilij Nannetenſis extat caput 8 apud Iuonem p. ij. c. 38. *Summo ſtudio decertare debent Epiſcopi & eorum miniſtri, vt arbores Dæmonibus conſecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, vt nec ramum vel ſurculum inde audeat amputare, radicitus excidantur atque comburantur: Lapides quoque quos in rui-*

nosis locis & syluestribus, dæmonum ludificationibus decepti, venerantur, vbi & vota vouent & deferunt, funditus effodiantur, atque in tali loco proijciantur, vbi nunquam à cultoribus suis venerari, (aliàs *inueniri*) *possint.* Aperta equidem hæc erat Idololatria, sed quid ad artes maleficas? Obseruo, Ethnicæ superstitionis reliquias eiusmodi, magnam partem vel ad morborum remedia, dæmonis quidem operà, vel ad captanda auspicia, aut ad diuinationes spectasse. De medicina ægrotis facienda hoc Canone agitur, sed quæ à diabolo expectetur. Sic enim in sequentibus: *Omnibusque interdicatur vt nullus votum faciat, aut candelam vel aliquod munus pro salute sua rogaturus alibi deferat, nisi ad Ecclesiam Domino Deo suo.* Eò spectat & cap. 6. Concilij Agathensis, vt citat Iuo, eadem parte c. 57. nam inter Canones illius Concilij non censetur. *Perscrutandum est si aliquis vota ad arbores, vel ad fontes, vel ad lapides quosdam, quasi ad altaria faciat, aut vbi candelam, seu quodlibet munus deferat, velut ibi quoddam Numen sit, quod bonum aut malum possit inferre.* Ad morborum curationem, obscura & verè malefica arte, illud quoque pertinet apud

Martinum Braccarenſem in Collectione Synod. Græcar. c. 74. *Non liceat in herbarum collectionibus, quæ medicinales ſunt, aliquas obſeruationes aut incantationes attendere, niſi tantum cum Symbolo diuino & oratione Dominica, vt tantùm Deus Creator omnium & Dominus honoretur.* Eiuſdem generis & illud in Pœnitentiali Bedæ c. ij. *Mulier ſi filium ſuum ponit ſuper tectum, aut in fornacem, pro ſanitate febrium, annum vnum pœniteat.* Citant Burchard. libro 10. c. 14. & libro 19. & Iuo parte ij. c. 41. Eſt & illud eiuſdem generis ex Concil. Arelatenſi c. 5. *Quicumque diuinos, præcantatores, phylacteria etiam diabolica, vel herbas, vel ſuccinos, aliàs ſuccos, ſuis vel ſibi impendere tentauerint.* Ita citant Burchard. libro 10. c. 33. Iuo parte ij. c. 58. Locus hic mutilus citatur apud Bedam in Pœnitentiali c. ij. ac *Cariagios & diuinos præcantatores* omiſit, Antonius Auguſtinus, vir ſingulari eruditione clariſſimus, ex veteri libro lacunam ſuppleuit, & *Cariagios*, in c. 14. Concil. Narbonenſis non editi, etiam memorari docet, quibus iunguntur *Sorticularij*. Ab Hiſpanico idiomate *Cariagi*, vocem deducit, & quidem apud nos Gallos *Cariage* vox eſt

quaſi ludibrij & contemptus, fortè à peſtilenti illo hominum genere, quod ſatis deſpicatui haberi non poteſt. Non tantùm fideles nonnulli à diabolo decepti, ijs ad ſanitatem remedijs non legitimis vtebantur, verumetiam herbis & ſimilibus rebus non ſine tacito ipſius dæmonis auxilio & cultu in alicuius perniciem abutebantur. Ex Concilio Rhotomagenſi c. 4. *Perſcrutandum eſt ſi aliquis ſubulcus, vel bubulcus, ſiue venator, vel ceteri huiuſmodi, dicat diabolica carmina ſuper panem, aut ſuper herbas, aut ſuper quædam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abſcondat, aut in biuio, aut in triuio proijciat, vt ſua animalia liberet à peſte & clade, & alterius perdat, quæ omnia Idololatriam eſſe nulli fidelium dubium eſt, & ideò ſummopere ſunt exterminanda.* Non aliter maleficium maleficio ſoluere Ethnicam ſuperſtitionem ſæpe re dixit Concil. Ancyran. c. 24. Græcis, 23. Latinis, ita concepta lectio ex verſione Dionyſij exigui. *Qui diuinationes expetunt & morem Gentilium ſubſequuntur, aut in domos ſuas huiuſcemodi homines introducunt, exquirendi aliquid, arte malefica, aut expiandi cauſa, ſub regula quinquennij iaceant, ſecundum gradus pœnitentiæ definitos.* Expiatio

illa quam memorat, Gentiani verſione, dicitur medicamentorum inuentio ſeu luſtratio : Et Balſamo ad hunc Canonem, ſignificari ait morborum, arte magica, propulſionem ab ijs qui ſe ob maleficium vexari prædicabant. Profertur & idem Canon à B. Baſilio, Epiſtola ad Amphiloch. 3. & eſt c. 83. Variè citatur Canon hic à Burchardo libro 10. c. 5. Iuone part. ij. c. 2. Rabano, c. 23. Pœnitent. Martino Braccarenſi, collectionis. c. 17. Additione 2. capitul. c. 18. Subiungo & Chriſtianos ac perditos homines, dijs Gentium ſeu dæmonibus ſacrificaſſe, fortèan ſiue Magica inſtitutione, ſeu ex ritu Ethnico. Ita capitul. lib. 7. c. 315. memoratur Presbyter Dijs mactans ſeu ſacrificans, & Idolothytis, ſeu immolatitijs carnibus veſcens. Eodem pacto Iuris Græco-Rom. libro quinto, damnantur Sacerdotes, qui ritu Gentili columbas immolabant ad ſepulchra mortuorum. Beda in Pœnitentiali, c. 7. perſimile aliquid prodit, & quod ad Magiam referri videtur. *De his qui dæmonibus immolant, Theodori Epiſcopi conſtitutiones habemus, in quibus ſcriptum eſt. Qui immolant*

dæmonijs, in minimus anno Vno pœniteant, qui Verò in magnis, decem annos pœniteant. Referunt id Burchardus libro 10. c. 23. Iuo part.ij. c. 39. Non est quod immorer in alijs duobus exponendis, quæ ad captanda auspicia vel diuinationes pertinebant, nam hæc ab alijs abundè tractata sunt. Attamen illud de diuinatione tantum subijciam quod scribitur in Canon. 60. Concil. in Trullo & Balsamone in hunc locum, quosdam in Oriente extitisse, qui se à dæmone obsessos simularent, & nihilominus hac simulatione dæmones illis familiares fieri, illosque vti hac arte, vt vaticinari videantur more Gentilium, & ex eo quæstum facere, vel famam quærere. Vniuersim itaque illud vrgeo, has omnes vanas superstitiones, cum Magicis rebus semper copulatas, & Idololatriæ nomine damnatas. Ita enim Capitul. lib. c. 64. eos qui arboribus, lapidibus, fontibus, luminaria vel alias obseruationes faciunt, Magis & maleficis coniungit Capitul. libr. 6. c. 210. *Placuit Vt fideles caueant Vitia quæ ex ritu Gentilium remanserunt, id est Magi, Arioli, Sortilegi, Venefici, Diuini, Incantatores, Somniatores, Coniectores,*

quos diuina lex irretractabiliter puniri iubet. In iure Græco-Romano, lib. 5. in Responsis Nicetæ Archiepiscopi Thessalonicensis, vbi agitur de Incantatoribus, Veneficis, Circulatoribus, varijs pœnis, pro cuiusque statu, Ecclesiasticis coercendis; respondetur, has esse Paganicas consuetudines, nec in Republica Christiana, & minus in Ecclesia Catholica ferendas. Impuratissimus ille Cornelius, Magicæ scholæ princeps libr. 1. de vanitate scientiarum c. 48. hæc omnia Idololatriæ fraudes vocat. Sed vt breuiter & dilucidè tota hæc disputatio de Idololatria, quæ deprehenditur in Magia, concludatur, explicandum nobis est quot & quibus modis magi & malefici, ac vno nomine qui ijs artibus vtuntur, latriam & summum diabolo, non secus ac Deo, cultum exhibeant. Illos varios modos recenset Eimericus, qui ante annos centum vixit, in Directorio Inquisitorum 3. part. q. 43. Sic autem scribit: *Quidam dæmones inuocantes manifestè exhibent honorem latriæ dæmonibus inuocatis, vt pote ei sacrificando, adorando, orationes execrabiles effundendo, se dæmonibus deuouendo, obedien-*

tiam promittendo, aliquid se facturos pro dæmonibus asserendo, per talem dæmonem iurando, per nomen alicuius superioris dæmonis, istum quem inuocant, adiurando, laudes dæmonum vel cantus in eorum reuerentiam promendo, genua flectendo, prostrationes faciendo, castitatem pro dæmonis reuerentia vel monito obseruando: ieiunando, vel carnem suam aliàs macerando, vestibus nigris, vel albis, pro dæmonis reuerentia, & artis monito induendo: per characteres & signa & ignota nomina obsecrando, luminaria accendendo, thurificando, de ambra, ligno aloes, & similibus aromaticis subfumigãdo, aues vel animalia alia immolando: sanguinem proprium ex se emittere procurando: sal in ignem mittendo, holocaustum de quouis faciendo. Omnia enim prædicta, & quamplurima alia nefaria in prædictis inueniuntur à dæmonibus consultata & concupita: in quibus omnibus & quolibet prædictorum honor latriæ, si prædicta bene considerentur, dæmonibus exhibetur. Si enim bene antiquæ & nouæ legis sacrificia Deo exhibita contemplentur, illico inuenietur, quod supradicta non dæmonibus, sed Deo sunt solummodo tanquam vera sacrificia exhibenda. Obseruandum interim hæc non collectim sed seorsim & per partes exhibita cultum latriæ indicare, quibuscum mens ipsa

consentiat. Locum hunc de Magiæ & Idololatriæ societate, &, vt veriùs dicam, germanitate, absoluam lepida & venusta historia, quam refert Paulus Venetus Peregrinationum suarum libr. 1. c. vltimo, & libr. 2. c. 2. editionis Venetæ, nam Basileensis aliter distributa. Magni illius Tartarorum Imperatoris Sacerdotes, & Idololatræ, & Magi, cùm Princeps mensæ accumbit, curant, arte sua magica, vt ex altera mensa crateres & scyphi aurei, mero pleni, nemine ministrorum iuuante, nequidem contingente, per aërem translati ad ipsum perueniant Imperatorem, ac postquam biberit, mox scyphi illi redeant suapte vi, vel potius dæmonum, ad priorem mensam, quæ in medio aulæ posita est. Cùm autem in Christianam religionem aliquantum propensus esset Princeps ille, qui tùm appellabatur Cham Cublai, aut Cobila, vt Haitonus Armenus in historia vocat, & rogaretur à Nicolao & Matthæo Paulis Venetis, quos ad summum Pontificem postea legationis ergò misit, cur Christi fidem non amplecteretur, respondit, Sacerdotes suos mira & stu-

penda efficere, vt cõſtabat in illa ſcyphorum tranſuectione, deinde Idola illorum loqui & reſponſa per ſe dare, ac res futuras prædicere, quod ſi ab Apoſtolico viri pietate & doctrina inſignes ad eum mitterentur, qui ſuos docerent, hæc nonniſi dæmonum & ſpirituum malignorum arte fieri, atque maleficia & prodigia iſta coercerent, virtutemque illam maleficam cohiberent, tùm curaturum ſe pollicebatur, vt & ipſe & Summates Imperij ſui, ac denique reliqui fidem Chriſti & Baptiſmum ſuſciperent.

§. 7.

Sacrificium Magicum, quale, quotuplex.

NVnquam ego illorum probaui ſententiam, neque probare poſſum, qui diaboli impietatem valde minuunt, cùm negant vel dæmonem ſibi arrogare inter ſuos diuinitatis titulum, neque velle homines tam magnificè de ſe ſentire, ac ſi diuinum aliquod Numen ſit, quemque ita cum Deo

cumponunt; vt ſi litteratus aliquis ſeruus, dum dominum proſpicit, magis de neruo, robore, aut de loco, vbi viuos homines mortui incurſant boues, quam de ambiendo herili Imperio cogitet. Veriſſimè Regius Propheta Pſal. 73. Superbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper. Euſebius Præparat. Euangel. lib. 4. c. ij. apertiſſimè teſtatur dæmones artes maleficas & multa obſcena excogitaſſe eo fine, vt ijs illecti homines, horum ſpirituum Principem & Archidæmonem, tanquam ſupre-premum Deum, putarent. Quod vt clarius explicem, in ſummo illo totius diuini cultus capite, quod ſacrificio nititur, idipſum diſquiramus. Beatus Auguſtinus libro 10. Ciuitat. c. 7. hoc diſcriminis adſignat inter bonos Angelos & malos, quod Eudæmones illi, & probi Angeli. *Quoniam, nos mortales & miſeros, vt immortales beatique ſimus, miſericorditer diligunt, nolunt nos ſibi ſacrificare, ſed ei cuius & ipſi nobiſcum ſacrificium ſe eſſe nouerunt.* Præclara eiuſdem B. Auguſtini interrogatio c. 16. eiuſdem libri. *Vtrum eis credendum qui ſe religionis ritibus coli volunt, ſibi ſacra & ſacrificia flagitantes à*

mortalibus exhiberi, an eis qui hunc omnem cultum vni Deo creatori omnium deberi dicunt, eique reddendum vera pietate præcipiunt, cuius & ipsi contemplatione beati sunt, & nos futuros esse promittunt. Paulò post. *Respondeant, ait, an sacrificandum sit Dijs vel Angelis, qui sibi sacrificari iubent, an illi vni, cui iubent hi, qui & sibi, & istis prohibent.* At verò c. 19. eiusdem libri postquam docuit non alteri visibile sacrificium offerendum esse quam illi, cuius in cordibus nostris inuisibile sacrificium nos & ipsi esse debemus. Post aliquantum adiungit: *Sed nec ob aliud fallaces illi dæmones superbè sibi hoc sacrificandi munus exigunt, nisi quia vero Deo deberi sciunt. Non enim re vera, vt ait Porphirius & nonnulli putant, cadauerinis nidoribus, sed diuinis honoribus gaudent. Qui ergo diuinitatem sibi arrogant Spiritus non cuiuslibet corporis fumo, sed supplicantis animo delectantur, cui decepto subiectoque dominentur, intercludentes iter ad Deum verum, ne sit homo illius sacrificium, dum sacrificatur cuipiam præter illum.* Sed singula seorsim expendamus, ac primò: Beatus Agustinus duplex hîc nobis designat sacrificium, vnum visibile, externum, & veluti corporeum: alterum spirituale & mysticum. Prioris generis

generis ſunt illa in veteri lege præſcripta, de noſtro Liturgico & externo, non eſt hîc dicendi locus. Poſterioris exemplum vt qui ſe Deo conſacret & deuoueat. Alludit eò Apoſtolus Rom. 12. Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum; λατρείαν. Dæmones vtroque ſacrificij genere nimiùm quantùm delectari, tum ex profanis primum, tum ſacris ſcriptoribus, videamus. In prima illa teſtium acie, Magiæ ſiue profeſſores, ſiue ſectatores collocare æquum eſt, quandoquidem magiſtrorum voluntas illis probè cognita erat. Quanquam inſigniores Magos, qui ante Chriſtum vixerunt, appoſitè commemorare poſſem, tamen cum illorum facile principes iam attigerim ſuprà, & in immenſum alioquin excurreret diſſertatio, ab ijs abſtinebo, licet tamen vnius Pythagoræ teſtimonium plurimum faciat ad inſtitutam de Magico ſacrificio diſputationem. Ipſum autem Pythagoram Magum fuiſſe diſertè oſtendit Iamblicus in illius vita, præſertim capitibus 13. 19. 28. & id fir-

mat Tertullianus libro de Anima. Ammian. lib. 21. & hoc iã ab alijs tractatum. Præſtat verò illos enumerare, qui poſt Chriſti aduentum vixerunt. Ab Iamblico Porphyrij diſcipulo ducendum exordium, quem magum fuiſſe, non tantùm Photius Bibliothecæ c. 94. in Iamblico, verumetiam Eunapius Ethnicus notat tùm in Iãblico, cùm in Ædeſio. In illius vita narrat ipſum Iamblicum inter fundendum preces, magicas credo, à ſuis viſum ab humo pluſquam cubitos decem ſublimen raptum, & ſublatum corpus, & veſtimentum in aureolum colorem mutata, mox finitis precibus in priſtinam ſpeciem corpus redijſſe, ac tum demum in terram deſcendiſſe. Subdit aliud, cùm Iamblicus à Sacrificio magico, quod in ſuburbiorum vno priuatum cum diſcipulis ſuis peregerat, in vrbem rediret, inſtar Sibyllæ. Virgil. 6. Æneid.

Non vultus non color vnus,
Non comptæ manſere comæ, ſed pectus anhelum,
Et rabie fera corda tument, maiorque videri
Nec mortale ſonans, afflata eſt numine quando

Iam propiore Dei. --

Ita Dæmone Iamblicum agitante, animo alienato, & voce velut intercisa, atque oculis aliquando in terram defixis atque immotis, aliam viam à priore, qua in vrbem reuerterentur, ineundam esse suos admonuit, quia illa altera prior, illoto cadauere, polluta esset, quod verum esse nonnulli è suis qui istam capessere contra præceptoris monitum voluerunt, deprehenderunt, & si nihil eorum apparuisset anteà. Porro Iamblico peculiarem fuisse instinctum illum afflatumque dæmoniacum, diuinum appellat Eunapius, ille ipse testatur in Ædesio. Omitto & illud quod alijs animaduersum, de excitatis ex vno & altero fonte duobus illis dæmonibus, qui homines hominibus conciliare solent, idque pauculis admurmuratis verbulis magicis, & quod ad rem maximè, vtrisque Iamblicum arctissimè velut patrem naturalem amplexantibus. Sed in Ædesio, ad finem, cùm Ægyptius quidam magus Apollinem dæmonem euocasset, atque comparuisset ipse, mirantibus & attonitis ijs qui aderant, Desinite, inquit Iamblicus, mirari, est enim

gladiatoris qui ſingulari certamine interijt ſpectrum. Ad id certe ſpectat, vt illud obiter dicam, quod nos ſuprà §. 4. monuimus ex Tertulliano libr. de Anima: dæmones nonnunquam in ſpecie alicuius gladiatoris apparere. Iamblicus ex narratione Porphyrij illos teſtatur, nonmodo Deos ſublimes, ſed etiam mortuos ſimulare. Maximus Tirius diſſertatione 27. narrat dæmonem Achillis forma apparere, iuuenem flaua inſignem coma, aureis armis, tripudiumque militare ſaltantem & cantantem ad arma, viſum & auditum. Quin & ipſe Maximus teſtatur ſe etiam vigilantem vidiſſe & Æſculapium & Herculem, ſeu dæmones Æſculapij & Herculis figura & ſpecie. Sed ego de ſemita in viam: Iamblicus omnium accuratiſſimè apud Ethnicos de dæmonum natura, diſtinctione, facultatibus, actionibus, cultu, & ſacrificijs illis exhibendis diſſeruit, libro de Myſterijs Ægyptiorum. Quamuis vnum ſummum Deum agnoſcat, tamen reliquos minores Deos, & penè innumeros in varias claſſes diſtibuit, in Deos à Summo proximos, Archangelos, Angelos, Dęmo-

nes, heroes, animas. Attamen Stobæus Eclogarum Physicarum libro 1. citans Iamblicum, quatuor tantùm genera nominat. Maximus Tirius ait, dissertatione 26. de Deo Socratis, tot esse dæmonum genera, quot sunt hominum animæ, sic enim interpretor illud φύσεις ἀνδρῶν Maximi, cùm dissertatione sequente 27. dicat dæmonem nihil aliud esse quàm animam corpore solutam. quanquam, illa superiori oratione, distinctos dæmones & hominibus adsignatos scribat, pro cuiusque ingenio, conditione & statu. Iamblicus generali distributione Deos in immateriales & materiales partitur, & discretis sacrificijs colendos esse tradit, quod antequam explicemus, quid de sacrificandi necessitate & sacrificiorum auctore scripserit, audiamus. Principalem cultum, qui sacrificio præsertim nititur, substantijs separatis exhibendũ esse vult, atque adeò Dijs sacrificandum esse necessario sic demonstrat: Nihil hominibus prius aut antiquius esse debere, quàm vt bellè cum dijs ipsis conueniant, at vis omnis & energia Sacrifici consistit in quadam Deorum ad homi

nes communione, ita vt ſacrificijs ipſis ſublatis, iam nulla ſit illa cõmunio Deorum cum hominibus. Subiungit, Sacerdotem inter ſacrificandum operari ſæpe multa, quibus aliquid ſimile propriumque diuinis efficiat, qua quidem cognatione aliquid diuinitus attrahat. *Sacerdotis* nomine, hîc Magum intellige. Apuleio ſiquidem Perſarum lingua *Magus* eſt, qui noſtra, id eſt Latina *Sacerdos* qui ritè norit ſciat atque calleat leges ceremoniarum, fas ſacrorum, ius religionum. Hæc ille in Apologia, qui Platoni in Alcibiade I. Magiam nihil aliud ſignificaſſe dicit quàm θεῶν θεραπείαν Deorum cultum. Laërtius libro I. ex Clitarcho, Magos dici tradit, qui Deorum vacent cultui, & preces illis ac vota & ſacrificia, quaſi ſoli ab ijs exaudiantur, offerant. Ac Magos Perſarum reipſa Sacerdotes exiſtere, vt indicauit Apuleius ſuprà, declarat Nicephorus libro 8. hiſtor. Eccleſ. c. 36. Idem teſtantur alij, quos nunc proferre nihil attinet. Quid autem illud ſit quod attrahi dixit Iamblicus alio loco explicat nimirum ſi Dijs grata & conſentanea offerantur, pro cuiuſque iſta-

rum conditione & qualitate, tum illos descendere, & moueri, & præsentes sese demonstrare, non imaginariè quidem sed pefectè. Apuleius Apologia dixit idcircò Magum, communione loquendi cum Dijs immortalibus, ad omnia quæ velit incredibilia, quadam vi cantaminum, pollere. Eadem perscribit Porphyrius libro de Sacrificijs & Dæmonibus. Sed ista omnia distinguit Apuleius libro de Deo Socratis. *Nonnulli sunt*, inquit, *ex hoc diuorum numero, qui nocturnis vel diurnis, promptis & occultis, lætioribus vel tristioribus hostiis, vel ceremonijs, vel ritibus gaudent.* Paulò post. *Itidem pro regionibus in sacris differunt longè.* Nec aliter Iamblicus, & distinctionem istam adhibet Sacrificiorum, & ordinem, vt inchoandum sit sacrificium à Dijs mortalibus, non enim aliter patere ascensum ad Deos immateriales, tum qui varias & discrepantes prouincias & regiones sortiti sunt, illis nec rei cuiuslibet Sacrificium exhibendum admonet, sed earum quidem rerum quæ nascuntur in ijs locis, quorum sunt illi rectores, siue sint animalia, siue plantæ, siue animantia, & vbique *Sacer homo*: quod idem

refert Proclus libro de Sacrificio & Magia. Quid ſit *Sacer-homo* permulti viri eruditi explicarunt; & illum denotat B. Paulus 1. Corinth. 4. *Facti ſumus omnium peripſema vſque adhuc*, alij legunt in Apoſtolo κάθαρμα, eodem ſenſu: Ex Apoſtolo vocatur *Sacer-homo* & *peripſema* qui populi ſcelera quotannis luebat, Neptunoque hoſtia in mare proijciebatur, & mox proclamabant qui aderant: Purgamentum noſtrum eſto, aut ſalus & redemptio. Ex Druſio deſcripſi, Prouerb. Claſſe 2. lib. 4. Suidas explicat in voce περίψημα, & Budæus maximum Galliæ & Lutetiæ noſtræ decus. At verò infeſtiſſimus ille hominum hoſtis, non tantum his luſtralibus & humanis hoſtijs delectabatur, ſed ceteris etiam hominibus mactatis ad impuras aras, de qua re multa prophani Scriptores: Et Euſebius Præparat. Euangelicæ varijs locis, ac præſertim libr. 4. c. 7. & libr. 5. c. 6. vt ceteros ſacros auctores prætermittam. Quin noſtro æuo idem factitatum prodit Petrus Martyr Mediolanenſ. libr. de Inſulis nuper inuentis, vbi narrat homines in Inſulis immolari ſolitos, & dæmones humanis

iſtis victimis magnopere delectari. Sed quæret quiſpiam quid cauſæ ſit cur dæmones tam ardenter homines ſibi mactari & immolari expeterent? variæ à noſtris rationes adſignantur, ego vnicam proferam ex Romanorum doctiſſimo Varrone libr. 16. rerum diuinarum, apud beatum Auguſtinum libro 7. de Ciuitat. c. 5. ſunt autem eius verba: *Ideo à quibuſdam pueri Saturno ſoliti ſunt immolari, ſicut à Pœnis: & à quibuſdam etiam maiores, ſicut à Gallis, quia omnium ſeminum optimum eſt genus humanum.* Præterea Iamblicus, vt ad illum redeam, narrat legem Sacrorum & ritum ſacrificandi atque inuocandi à primo parente mundi inſtitutum, & omnia in ſacrificijs ſymbola ſignificantia aliquid occultiſſimum, ab eodem excogitata. Scimus equidem Adamum diuinitus edoctum ſacrificandi morem, & poſteros ab illo hunc accepiſſe: At Iamblicus de ſuis magicis tum cogitabat cùm hæc ſcripſit, quanquam & nonnulla admiſcuerit quæ è noſtrorum libris deprompſit. Diabolum verò & horum ſacrorum & vno nomine, totius Magiæ auctorem ſuprà ſatis copiosè demonſtrauimus. Nec mihi

placet viri linguarum peregrinarum cognitione clariſſimi ſententia, qui teſtatur libro de originib. Hetruriæ, ſe didiciſſe ab Æthiopibus Chriſtianis, ante diluuium, extitiſſe Chanochum vatem quemdam, qui ſcripſerit de rebus ſacris & vaticinijs, quod opus inter primos rituales ſacroſque libros in Eccleſia æthiopica extare ipſi affirmabant Æthiopes. Credat qui volet, vereor enim ne illi vitrum pro margarito ſit oblatum. Quantum verò ad ſymbola illa ſpectat, ego ijs etiam barbara vocabula comprehendi exiſtimo, quibus Magi in ſuis ſacris vti ſolent, quæ Porphyrius nihil ſignificare dixit, Iamblicus contrà, apud Deos aliquid ſignificare contendit. Certum eſt Zoroaſtrem Magiæ, auctore dæmone, inuentorem, dixiſſe barbara verba in Sacris non eſſe contemnenda. Nec mihi placet hoc loco interpretatio Reuchlinj libro 2. de Verbo mirifico c. 9. & 10. qua ipſæ Magicæ curioſitati nimium ſuppalpari videtur. Trithemius harum rerum non imperitus, in Incantatione, quam Goetiam vocat, ait adhiberi nomina ignota, ſigna etiam, & characteres. Veriſſimè Euſebius libro 5. Præparat.

c.6. Barbara, & quæ nihil ſignificent, nec humana verba, adhiberi à Magis ſcribit. Nicetas poſt B. Epiphanium Theſauri libr. 4. c. 1. teſtatur multa vocabula barbara excogitata à Simone Mago. Euſebius libr. 4. Præparat. c. 1. ſcribit à Sacerdotibus, Magiæ non ignaris, inaudita quædam nomina inuocari, vt ipſi diuini videantur. Eodem pacto ſcribit Proclus libro de Anima & Dæmone, Sacerdotes in ſanctiſſimis Sacrificijs vel per verba, vel per ea quæ oculis oſtenduntur, in admirationem & ſtuporem præſentes adducere. Nomina interpretor ignotis vocibus expreſſa à Magis, vt docet B. Hieronymus in Epiſtolam ad Epheſios c. 6. *Barbara quædam nomina eorum eſſe dicuntur, vt ſæpe confeſsi ſunt hi, quos verè vulgus maleficos vocat, & incantationes, & preces, & colores varij, & diuerſa vel metallorum genera, vel ciborum, ad quæ inuocati aſsiſtere dæmones, & infelices animas capere memorantur.* De Symbolis vero locus Apuleij intelligendus libro ij. Mileſiarum. *Sacerdos de opertis adytis profert quoſdam libros, litteris ignorabilibus prænotatos, partim figuris cuiuſmodi animalium, concepti ſermonis compendioſa verba ſuggeren-*

tes, partim nodosis & in modum rotæ tortuosis capreolatimque condensis apicibus, à curiositate profanorum lectione munita. Et sanè hæ litteris Ægyptijs non absimiles, atque Ægyptij genus omnium mortalium Magiæ addictissimum, Arnob. libro 1. id firmat, dum ait Gentiles calumniosè obiicere solitos Christianis, quod Christus Magus fuerit, clandestinis artibus omnia miracula effecerit, Ægyptiorum ex adytis, Angelorum potentium nomina, & remotas furatus sit disciplinas. Porphyrius, quem Eusebius libro 4. Præparat. Euang. c. 4. Dæmonibus valde amicum, & Eunapius, in eius vita, Magum fuisse demonstrat, Dæmonum naturam maximè inuestigauit, teste Eusebio, nihilominus ipse varius est, & variè titubat, non modò non Dijs quidem sed Dæmonibus sacrificandum esse dicit, libro de Abstinentia à carnibus, & hoc etiam refert tum ex ipso Porphyrio, tum ex Theophrasto, idem Eusebius libr. 4. Præparat. c. 5. modò Dijs summis sacrificandum, sed pura prece: Atque ex Theologorum sententia Dæmonibus sacrificandum esse, & quidem animalium cæde. Alio loco

eleganter Dæmonum technas & fallacias deſcribit, libro de Sacrificijs, cùm prodit Dæmones nos inducere ad ſupplicationes & ſacra facienda Dijs beneficis, quaſi illi nobis irati ſint, tum adeo verſipelles, vt miris præſtigijs ſeſe pro Dijs, quos bonos & benignos putant, ſæpius oſtentent, aut aliam induant perſonam: hæc autem & ſimilia præſtare ait ſtudentes nos à recta Deorum ſententia abducere atque ad eos adducere. Iamblicus præceptorem ſecutus, idem refert, videlicet in Theurgia, id eſt deifica operatione & ſacrificandi facultate, quæ ad Deos propitios & benignos, vt aiunt, pertinet, ſi tantiſper delinquatur, tunc non bona Numina, quæ optantur, ſed deteriora & malefica apparere, ſpecie & forma bonorum, ac vſu venire vt illi nequam ſpiritus in bonorum ſimilitudinem ſeſe transforment, & elati appareant, quique ſibi plura quàm poſſunt arrogent. Iis adtexam locum geminum germanum ex Arnobio libr. 4. *Si Magi, Haruſpicum fratres, ſuis in actionibus memorant Antitheos ſæpius obrepere pro veris, eſſe autem hos quoſdam materijs ex craſſioribus ſpiritus, qui Deos ſe fingunt,*

nescio∫que mendaciis & ∫imulationibus ludant, cur ratione pari non credamus, hic quoque ∫ubiicere ∫e alios pro eis qui non ∫unt, vt & ve∫tras opinationes firment, & ∫i ho∫tias cædi alienis ∫ub nominibus gaudeant. Sed vt locum hunc Arnobij non vrgeam: illud vnicum illorum Magorum præ∫tanti∫∫imorum Porphyrij & Iamblici te∫timoniũ quàm validi∫∫imum & efficaci∫∫imum cen∫eri debet, aduer∫us fanaticos illos homines, curio∫arum i∫tarum artium plus æquo amantes, ne∫cio quam Theurgiam & Magiam albam, probam, vt aiunt, fingentes, aliam verò Goetiam & atram Magiam, quam & ip∫i ∫e damnare profitentur: at cuius ∫pon∫ione non Dæmones ∫ed Angelos & benignos ∫piritus ∫uis precibus euocari & comparere a∫∫euerabunt? Sed hi pri∫ci Magi, rerum i∫tarum ∫cienti∫∫imi, nihil certi ∫tatuunt & decernunt, quin potius totum i∫tud negotium periculi pleni∫∫imum e∫∫e ∫atis manife∫tè o∫tendunt, atque illud in primis ob∫eruandum, dæmones omnem i∫tam turbare ∫cenam, ∫i in his ∫acris magicis tantillum peccetur. Apuleio libro de Deo Socratis, *Sæpe numero indignata numina ∫i quid in ∫acris ∫ocordia vel ∫uper-*

bia negligatur. Ac quis illorum tantæ peritiæ aut confidentiæ eſt, qui nihil eorum quæ ad ſacra ſua neceſſaria videbantur omiſerit? Nam & ipſi Dæmones per Magos innumera præſcripſerunt, & adeo implexa, obſcura, intricata, vt qui in iis verſatiſſimus ſit, nondum tamen ea plenè percepiſſe ſentiat, Magiſtris ſiue Dæmonibus, modò temporis articulum, modò loci ſitum, modò rerum appoſitarum quantitatem, qualitatem, ceteraſque eiuſmodi nugas variatas cauſantibus. Confirmat illud Reuchlinus eius artis non ignarus libr. 2. de Verbo mirifico c. 1. Ecquis igitur tam apertæ, tam manifeſtæ fallaciæ mentem fidemque adhibeat, niſi quem Deus in reprobum ſenſum dederit, nec enim Princeps ille aëris operatur iſta niſi in filiis difidenriæ, ait Apoſtolus Epheſ. 2. Procul, igitur, procul fictitia & commentitia illa diſtributio Magiæ in Theurgiam, ſeu albam & Goetiam ſiue nigram: de qua beatus Auguſtinus libr. 10. Ciuitat. Dei c. 9. ex Plotino, Porphyrio, Apuleio, & aliis, qui hoc defendunt. quidni duplicis generis dæmones ſtatuant, albos nonnullos, alios ni-

gros, ſic enim eloqui liceat. Hæc cùm dico, mihi in memoriam redit quod apud Paulum Venetum hiſtor. Orientalis lib. 3. c. 21. aliquando me legiſſe recordor, Malabar prouinciæ incolas apud Indos diabolum depingere album, ac præterea omnes albos eſſe ſic exiſtimare. Bonam certè illi Indi à noſtris Magis inibunt gratiam. Equidem Gloſſarium vetus *Aquilos* interpretatur Dæmones, qui in ſimilitudinem aquarum appareant. poſtrema hæc non probo, nec quid ſibi velint mihi liquet, nec enim Feſtum hîc excutio. Scio Aquilum Plauto & Scriptoribus, præſertim Africis, fuſcum & nigrum dici, hinc rectè Dæmones Aquilos nuncupabimus, hoc eſt ſubfuſcos & nigricantes, quales maxime in corporibus aſſumptis apparere conſueuerunt. Sed vt è diuerticulo in ſemitam redeam, hoc vnum adijciam ex Proclo, libro de Anima & Dæmone: In ſanctiſſimis quibuſque expiationibus & ſacris antequam ipſe Deus adſit, Dæmones quoſdam terrenos occurrere. Quis Mago vel malefico euocanti bonum Angelum, myſtica illa & magica ceremonia, indicauit Alaſtores illos & nefarios

nefarios ſpiritus, qui primi occurrerunt, cùm ſerio poſtmodum res acta eſt, receſſiſſe, ac locum bono Angelo conceſſiſſe, niſi fortè Dæmones terrenos aliquos fateantur bonos & beneficos, quales finxerunt Cabaliſtæ. Ac auctor libri de originibus Hetruriæ, teſtatur non modò Pythagoricos, ſed etiam Moſen eiuſmodi Dæmonibus ſuas partes deferri voluiſſe. Et quidem in Sacris Moſaicis, hircorum duorum qui offerebantur pro peccato, Leuitic. 16. alter mittebatur in ſolitudinem ad Azazel Genium ſeu Dæmonem terreſtrem, vt ipſi aiunt: Sed qui bonus iſte Dæmon terrenus cenſeri poteſt, cùm ex eorumdē Cabaliſtarum ſcientia ab ipſo Dæmone caro rebellandi vim habeat: quod hîc de Pythagoricis dicitur, ad illam ipſorum cum Dæmonibus familiarem conſuetudinem pertinere credo, de qua Ariſtoteles apud Apuleium libro de Dæmonio Socratis, dixit, Pythagoricos mirari ſolitos, ſi quis ſe denegaret vnquam vidiſſe Dæmonem: Sed quis non rideat commentum iſtud de benignis Dæmonibus terreſtribus, quàm veriùs illud Minutij Felicis in Octauio, etiam teſtimonio Hoſtanis

Magorum & alloquio & negotio primi Dæmones terrenos vagos & humanitatis inimicos esse. Scio Iudæos in Thalmud etiam comminisci viam & rationem cogendorum Dæmonum, quam improbari non posse existimant, videlicet, si quis omnipotentis Dei, vel Angelorum, sanctorumque virtute & nominibus, dæmones ita sibi subijciat, vt eorum ministerio vtatur pro arbitrio. Vnde Clemens Alexandrinus, in Protreptico ad Gentes, ait Magos gloriari se Dæmones habere suæ impietatis ministros obsequentes, & quidem coactos vi suorum carminum. Sed ista est Theurgia, quam nobis obtundunt verpi illi & recutiti, de qua diximus antea, quæque valde periculosa, quemadmodum scribit Paulus Riccius, tractatu de Mosaicæ legis mandatis, vt metus quem irritati Dæmones incutiunt, & imminens periculum id audere & tentare homines non sinant. Quod quidem satis copiosè & disertè ex ipsis Magis Porphyrio, Proclo, & ceteris exposuimus. Et quanquam vt hoc obiter dicam, Riccius ille, è Iudæo Christianus factus sit, nihilominus scripta ipsius nec

pura ſunt, nec puræ fidei. Interim expiationes illas Magicas, de quibus Proclus, intelligere licet quæ Magis ipſis *Teletæ* vocantur, vt Iamblico, Porphyrio, libris citatis, Apuleio libr. ij. Mileſiarum, nec non Varroni apud beatum Auguſtinum libro 4. Ciuitat. Dei. c. 31. item & Platoni libro 2. de Republica, quarum inuentionem tribuit Orpheo, Lino, & ſimilibus Magis veteribus. Pergamus porrò, & reliquorum Magorum ſtudium in Sacrificijs Dæmonibus exhibendis, poſt Chriſti ortum, agnoſcamus. & quanquam permulta eius rei exempla paſſim Eunapius ſuppeditet, quæ omnia ſi deſcribere vellem, otio penitus abuti viderer, paucis & ijs quidem præcipuis contentus ero, ſed ne quis eiuſmodi narrationibus parum fidei adhibendum putet, audiat effatum iſtud & proloquium certiſſimum Eunapij in Ædeſio, diuinum cœtum, ſic magorum collegium vocat, reſpuere mendacium & omnem ſermonem vero minimè congruentem. Nihil hîc de Soſipatra, cuius Eunapius meminit in Ædeſio, è quo & alij, totis quinque annis inter duos impuriſſimos Dæmones

incubos, fœdissimè volutata, & ab ijs in reconditioribus Magiæ mysterijs instituta, nihil de Antonino eius filio, qui in Ægyptum profectus, sacris mysterijs atque arcanis, citòque in Dæmonum contubernium receptus est. Maximus & Chrysantius Philosophi Iuliani Apostatæ Imperatoris, in rebus magicis doctores, optimè inter se conueniebant simulque in edendis mirandis rebus per diuini, vel potius dæmoniaci afflatus speciem, occupati erant, ait Eunapius in Maximo, sed ille præsertim coram ipso Iuliano, quàm potens sit Magicum Sacrificium declarauit, in quo postquam Maximus ipse apud se hymnum nescio quem admurmurasset, Hecates Deæ, in cuius æde versabantur, simulachrum reuidere cœpit, & js quidem verus risus extitit, tùm subortus luminis fulgor faces accendit, quibus præstigijs Iulianus adeò motus est, vt exosculato Chrysantio, qui illi Maximum indicarat, Ephesum ad Maximum doctrinæ causa se contulerit. Plura de istius Maximi Sacrificijs magicis tum in Maximo, tum in Chrysantio Eunapius, qui simul Magicas artes ipsius Chrysantij

ſatis diligenter recenſet, quo pacto Solem tantùm aſpectans Chryſantius, oracula vera & ad geminam afflati, Numine infero, Spiritus ſpeciem conformata funderet, tum repetita diuinationis ergò toties Sacrificia: Si cui nimius videar in his recenſendis, ille profectò veniam dabit, vbi mihi propoſitum illud eſſe cogitet, oſtendere adeò Magicæ diſciplinæ coniunctum eſſe ſacrificandi officium, vt nullus vnquam diabolo, magicis pactis ſeſe addixerit, quin eidem lubens & volens ſacrificauerit. Hoc ſæpius inculcat Euſebius, præſertim Præparat. Euangel. libro 5 c. 6. Dæmones cultu & adoratione honorari à magis & maleficis: & certè in veteri Gloſſario quod citat Turnebus, ille alter pollitioris litteraturæ parens, malefica vocatur *Tegularia*, eo quod ſupra tegulas ſacrificet. Vnde licet emendare Iſidori Gloſſarium, in quo ſic habetur, *Tegellaria venefica*, legendum *Tegularia*. Et poſtea, *Tugellaria Maleficia, eò quod ſuprà tegulare ſacrificent.* Legendum, Tegularia Malefica, eò quod ſuprà tegulas ſacrificet. Sed quoniam varij ſunt impietatis gradus, non omnes idicircò qui

magicas artes consectantur, vel exercent, eodem pacto niti, eodem ritu initiari, eodem flagitio obstringi dixerim, neque omnes sacrificare, sunt enim illorum classes & ordines diuersi, de quibus nobis primum breuiter dicendum, tum de sacrificiorum multiplici genere, quod veterator ille primarius excogitauit, quoque se pro Deo coli voluit à Pseudo-Christianis, quos vel simpliciores & rudiores lusit, vel hominum postremissimos in profundum totius impietatis barathrum præcipites dedit. Non omnes hîc omnino magicæ artis species recensere consentaneum videtur: nam, vt cum Tertulliano dicam, in Scorpiaco, Tot venena, quot genera, tot pernicies quot species, tot dolores quot colores. Et quàm diligentissimè omnes enumerauit Trithemius lib. I. Antipali, & ante illum Eimericus in Directorio Inquisitorum c. 43. Verum Balsamoni Christianorum eorũ qui maleficas artes exercent, quidam ejerato Christi nomine, diabolum summum dominum, à quo vno toti pendeant, data fide agnoscunt: alij fidem Christianam seruantes, curiosa magis

anxietate, vel alicuius neceſſitatis prætextu, exitioſam illam explorant artem, vt habet B. Gregorius Nyſſenus, Epiſtolæ Canonicæ ad Latrium c.3. Prioris generis omnes diabolo ſacra faciunt. Balſamo in Can. 36. Concilij Laodiceni ſic enumerat & exponit, Magi vocantur, qui ad Sathanam propter aliquam cauſam accedunt, incantatores, qui carmina ſeu incantationes dicunt, & per ea Dæmones ad ſuam voluntatem attrahunt. Aſtrologi, qui per aſtra diuinant, auxilium eis ferente Dæmone. Mathematicorum genus diſtinctum facit, ſed ad Aſtrologos pertinere iam à multis expoſitum. Vates & diuinatores iſtos duplicis generis idem facit Balſamo in Canon. 71. & 83. B. Baſilij: nam alij fidem Chriſti non abnegant, alij Apoſtatæ fiunt & planè à fide impiè deficiunt, hos ergo exiſtimo intelligi ab eodem Balſamone, cùm ſcribit in Canon. 61. Concilij in Trullo, Vates ſeu Diuinatores, per ſacrificia, patrem ſuum Sathanam de aliquo interrogare, & totos ſe Dæmoni addicere. Nec tantùm hoc nomine Diuinatorum coniectores rerum futurarum ſunt intelligen-

di, ſed & qui in vngue oleo delibuto, addito magico ſuſurro, res abſentes & longo interuallo diſſitas cognoſcunt: vt contigit in Hiſpano Summate, qui iuſſu Principis ſui fœderatis à Turca obſeſſis opem laturus, non prius claſſem è portu ſoluere imperauit quàm in excantato vngue impuberis conſpexiſſet Turcas vaſa conclamantes, & in naues ſeſe recipientes. Quod ego à nobili & generoſo equite accepi, qui tum inter obſeſſos agebat bellicis machinis præfectus. Quos autem illo loco Balſamo Hecatontarchas ſiue Centuriones, vt vocat, ſuperioribus adiungit, exponit ipſe, quoſdam fuiſſe iam prouectæ ætatis homines, rerum iſtarum magicarum magis reconditarum & occultarum peritiſſimos, quique Primicerij dicebantur idcircò, quorum imitatione Magi noſtri Septuaginta magiſtros maximæ ſcholæ Magicæ, quam Toletanam appellant, memorant, quemadmodum agnouit Magus quidam, ante annos aliquot, Lutetiæ ſuſpendio necatus. Illos verò Primicerios, per execrandas operationes, ſeducere ſimpliciores ſcribit Balſamo, nec operationes illas com-

memorat, quas ego arbitror non alias fuisse quàm responsa à Dæmonibus, spectri alicuius specie data, aut similia, quibus Græcos plurimum delectatos, testantur historiæ Bizantinæ Scriptores, sed illud animaduersum iam ab alijs. Vetulas incantatrices nonnullas Deum abnegare, alias verò minimè, prodit idem Balsamo in vtrumque Canonem citatum B. Basilij, sed vtrasque Dæmonem inuocare ex illius narratione mihi nullo modo dubium, & illas accenset Magis & diuinatoribus, quos omnes sacrificijs diabolum colere, partim expressit, partim ex cuiusque interpretatione satis apparet: & nos in Sacrificiorum Magicorum varijs generibus, demonstrabimus. Trithemius anxius nimium & curiosus indagator rerum magicarum lib. 1. Antipali, maleficorum quatuor genera enumerat. Primum eorum qui & si nullum pactum manifestum habeant cum Dæmonibus, nec carminibus magicis vtantur, attamen venenis propinatis multa efficiunt, & Dæmonum opera pessima sequuntur. Secundum eorum, qui licet Dæmones expresse non inuocent, attamen

incantatione vtuntur ad lædendum, & præcantatione ad ſanandum: ad hoc genus refert Necromantiam, Hydromantiam & ſimiles. Tertium, eorum, qui pacto interueniente non ſe ita Dæmoni addicunt, vt quartum genus, ac nihilominus Dæmones cooperatores inuocant ſuis actionibus maleficis. Quartum genus eorum qui non ſolum adiutores habent Dæmones vt ceteri, verum etiam, abnegato Baptiſmo & fide Chriſtiana, ſemetipſos nefando profeſſionis genere, in ius & poteſtatem Dæmonis tradũt. Multa hîc congerit Trithemius quæ nec probari poſſunt nec defendi, & diſquiremus poſtea. Ac quidquid ipſe dicat, demptis maleficis primi generis, reliquos omnes ſacrificia adhibere facile ex ipſo etiam Trithemio conuincemus: at qui ſunt primi generis cultum tacitum Dæmoni exhibent, quin potius apertum, ſi Eimerico credimus, velut antea adnotauimus. Omitto peculiare genus iſtud hominum planè ſacerrimorum, qui pactis & tabulis nefandis, nec non obſignatoribus ex Orco petitis, ſeſe cum Dæmonibus ſuccubis vel incubis conuenas exhibent,

Scio à multis propudioſam iſtam venenerem irrideri, audiant ſaltem Bedam virum veneratione & fide dignum. Is in c.8. Lucæ libro 3. Commēt. ita de hac re ſcribit, poſtquam diſſeruit nonnullos à Dæmone poſſideri, qui vel incubi vel ſuccubi vicem ſubeat, & in exorciſmis Dæmonem cogi vt ediſſerat modos ejerandi, quibus amoris ſui fœdus, inter ſe, ſeu vir, ſeu femina, cum Dæmone ſuccubo vel incubo pepigerit. *Quæ*, inquit Beda, *mendacio ſimillima res, ſed adeò vera, & plurimorum eſt atteſtatione notiſsima.* Verum iſta nec noſtri inſtituti, & à quamplurimis certiſſimè demonſtrata. Ac certè cùm leges Imperatorum, Magorum nomine, òmnes, quos ſuprà recenſuimus, complectuntur, illos etiam Sacrificia dæmoniaca celebrare teſtantur. Cod. Theodoſ. tit. de malefic. & mathemat. l. 7. *Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut Magicos apparatus, aut ſacrificia funeſta celebrare conetur, delectum atque conuictum competenti animaduerſione mactare, perenni auctoritate, cenſemus.* Interpretatio legi annexa, ſic habet, *Quicumque nocturna ſacrificia dæmonum celebrauerit, vel incantationibus dæmones in-*

nocauerit, capite puniatur. Paulus I. C. Sententiarum libro 5. tit. 23. *Qui Sacra impia nocturnaue vt aliquem obcant irent, defigerent, fecerint, faciẽdaue curauerint, aut cruci suffigantur, aut bestijs obijciantur.* Ex Senatusconsulto damnata mala Sacrificia quæ memorat Vlpianus, ff ad l. Corneliam de Sicar. & venef. l. 13. non alia quàm Magica Iurisconsulti explicant, quibus cœtus illos nocturnos Sagarum & maleficorum adumbrari nullus dubito. Cuiusmodi verò diabolo à magis & sacrificiũ maleficis offeratur, nunc expendamus. Primi generis Sacrificiũ obseruamus, quod rebus sub sensum cadentibus, & ijs quidem multiplicis generis, constat, nam aliæ sunt è terra procreatæ, vt flores, plantæ, vt thus & similia, aliæ ex homine ipso petuntur, vt cùm quis vel seipsum Dæmoni, vt gratissimam victimam deuouet, aut alium hominem. Secundi generis, cùm ea quibus perficitur sacrificium, à nullo nisi ab ipso Mago vel malefico percipiuntur, veluti cùm diabolus nouerit Deo acceptum esse sacrificium quod fit pura prece, ita sibi tacitis precibus & hymnis sibi sacrificari expetierit. Vno nomine vel est corpo-

reum ſacrificium, vel ſpirituale. Singula iam explicemus, nec eſt quod commemorem diabolo, poſt Chriſti ortum, etiam animantes mactatas & immolatas apud Barbaros, qui ſeu in India Orientali, ſeu in Orbe nouo degunt, ſed qui ſe Chriſtianos iactāt, & licet expreſſum cum Dæmone pactum non ineant, nihilominus tamen non ſine alicuius Sacrificij modo & ritu, Dæmonem euocare, quem aliquid rogent, planè non audent, ſed adhibent ſelectas quaſdam herbas & plantas, & quod caput eſt huius myſtici & malefici ritus, thure ſemper vtuntur, quod Sacrificij, qualecunque illud ſit, certiſſimum argumentum eſſe, nullo negotio docebimus. Arnobius libro 7. aduerſus Gentes: *Sine thure religionis officium claudicat*: indicans Sacrificium, quo religio nititur, ſine thure vllo modo confici non poſſe in illa Ethnica ſuperſtitione. Optatus Mileuitanus libr. 3. duas memorat formulas, quas Ethnici vſurpant in Chriſtianis exagitandis, & ad Apoſtaſiam impellendis, Aut thus pone, aut Baſilicas dirue, poſtremum hoc nunc non explico, quoniam non eſt res huius loci, & alias vocat

id, Templa Dei viui ſubuertere: repetitque eamdem ſententiam. *Thus pone*, quam ſic explicat, *Sæuiebat bellum Chriſtianis indictum; in templis dæmoniorum diabolus triumphat, immundis fumabant aræ nidoribus, & qui ad ſacra ſacrilega venire non poterat, vbicunque thus ponere cogebatur. Omnis locus Templum erat ad ſcelus.* Ex ijs intelligimus Chriſtianos Ethnicis viſos eſſe ſacrificaſſe Dijs ſuis, ſi modo thuris granulum acerræ impoſuiſſent. Beatus Hieronymus Epiſtola 1. ad Heliodorum ritum ſic illuſtrat. *Non eſt tantum ſeruitus idoli ſi quis duobus digitulis thura in buſtum aræ iaciat.* Atque ſacrificati, quos nominat multoties. B. Cyprianus, illos etiam qui thus dumtaxat iniecíſſent, complectebantur. nam duplicis generis tantum facit eos qui in fide Chriſti titubaſſent, alios Libellaticos, qui leuius, alios ſacrificatos, qui grauius deliquiſſent Epiſtola 52 ad Antonianum. Certè Optatus ipſe ſub finem libr. 2. contra Optatum, thurificare pro ſacrificare, generali quidem ambitu dixit, non quod ſacrificium omne thure conſtaret tantummodo, ſed quod nihil vel frequentius vel gratius Dijs offerri poſſet

quàm thus. Tertullianus vt Christianos à sacris & superstitione Gentilium planè alienos esse demonstret, ait Apologet. c. 42. *Thura planè non emimus: Si Arabiæ quæruntur, sciant Sabæi pluris & carioris suas merces Christianis sepeliendis profligari, quàm Dijs fumigandis.* Tertullianus idem libro de Idololatria mysticè explicans tria illa dona Magorum Christo oblata, Thuris, Myrrhæ, & Auri, ait iis significari clausulam sacrificationis Thure & Myrrha, & gloriæ sæcularis Auro, quam Christus erat ademptūrus. Poëtis id obseruatum; & vnus mihi Plautus testis locuples, qui in Milite glorioso, inducit prostibulam, quæ ignē in aram poscit, vt Ephesiæ Dianæ Arabico fumificet odore, quod illam in locis Neptunijs templisque turbulentis seruauerit. Eodem pacto in Truculento, altera, *Date mihi*, inquit, *stactam atque ignem in aram, vt venerem Lucinam meam.* Deinde, *Verbenam, Thus & bellaria sibi afferri postulat.* Itidem, *Thuris granum sacrificare*, dixit in Pœnulo. Plinius libro 22. *Thure supplicamus.* B. Petrus Alexandrinus Patriarcha & Martyr Canonibus Pœnitentialibus c. 5. loquens de Chri-

ſtianis in Idololatriam lapſis, dixit ignem facere, & Thus apponere, pro ſacrificare. Eodem pacto Eunapius Maximum Philoſophum & Magum ſacrificantem, Thuris micam emundatam in ignem conieciſſe ſcripſit. Denique vt id abſoluam, Tertullianus libro de Idololatria, Chriſtianum Thurarium appellat, qui Dijs ſeu Dæmonibus ſacrificauerit. At verò in ſacris Magicis, ſiue cum Dæmone agatur ex pacto expreſſo, ſeu tacito & meris euocationibus, Thus adhiberi ſcribit Trithemius harum rerum ſciens, & ille alter princeps Magus, quantum hominum terra ſuſtinuit, ſacerrimus. hoc diabolo malefici & Magi cultus & fidei ſuæ erga illum euidentiſſimum præbent argumentum. Secundi generis hoſtiæ diabolo à ſuis exhibitæ, ſunt, qui, vt diximus, non in clientelam modo vt patrono, ſed vt ſeruitutem ſeruiant perpetuam, tanquam mancipia viliſſima crudeliſſimo domino dedere ſe flagitioſiſſimè profitentur. Quemadmodum in duabus pacti magici formulis quas ego perlegi, diligenter obſeruaui, & harum altera in ſupremo Senatu lecta nec ſine

horrore:

horrore. Trithemius libro 8. quæſtion. ad Maximilian. Cæſarem q. 5. ſic deſcribit, maleficarum nomine etiam maleficos complexus. Perniciofiſſimum genus maleficarum, quæ pacta ineunt cum Dæmonibus, & profeſſione ſolẽni præmiſſa, in ius proprietatis perpetuumque obſequium Dæmonum alicui ſemetipſas tradunt, ſe mente & corpore Dæmonibus offerunt. Et poſteà, maleficarum aliæ carminibus Dæmones aduocant, aliæ præcationibus & ſacrificijs eos alliciunt, reliquæ nefandis rebus & ceremonijs. Sunt & alij qui Dæmoni aliorum capite & vita litant, cuiuſmodi memorantur apud Trithemium libro 2. Antipali. c. 3. Sagæ illæ & maleficæ mulieres, quæ infantes ex vteris puerperarum exceptos diabolo ſacrificare & offerre, atque eoſdem execrabili quadam verborum forma baptizare, ac nonnunquam acu, vel re ſimili, capiti infixa, necare ſolent. Et quoniam de Baptiſmo, vt ita loquar, magico incidit ſermo, in Epitome Canonum Harmenopali, ſectione 5. tit. 1. de Laicis, extat Scholion ad Canonem 7. Synodi ſecundæ, & Can.

7. Laodicenæ, quod nos docet, Sarracenos ſolere nonnunquam pueros ſuos Sacerdotibus Chriſtianis offerre baptizandos, & aliquando cogere Sacerdotes vt id præſtent, at praua & nefaria voluntate id tentare Muhamedicos illos, nimirum, vt illo baptiſmo, ad veneficia & magicas incantationes peragendas vtantur. Quid ſibi velit genus iſtud impietatis non mihi planè compertum, quanquam obſeruo apud Balſamonem in Can. 19. Concilij Sardicenſis, & in Can. 85. Concilij Trullani, Agarenos ſeu Sarracenos olim pueros ſuos ſacro Chriſtianorum Baptiſmo ablui curaſſe, fine duplici, tum vt corporis fœtore illo natiuo & ingenito purgarentur, tum vt à Dæmone, qui eos diuexare ſolebat, liberarentur. Ac iuris Græco Roman. libro 3. in Luca Patriarcha c. 13. ſcriptum eſt Agarenos vocatos coram Patriarcha in Synodo id palam declaraſſe, & Græcos Epiſcopos, vniuerſamque Synodum, Præſide Luca Patriarcha, cenſuiſſe illos Agarenorum filios denuò baptizandos, quia ipſi Sarraceni Baptiſmum non vt omnium animæ ſordium mundatorem, diuinæque lucis ac

ſanctificationis præbitorem, ſuis poſtulauerint, ſed tanquam veneficium & incantationem. Et neſcio an ad ſecundum illum finem ſpectet, quod ſcribit Iſidorus Peluſiota libr. 1. Epiſtola 125. Gentiles ſuo tempore dicere ſolitos, Malis circundati ſumus, filios quamprimùm baptizemus: Angelus fortaſſe myſterio flectetur, quanquam referri poſſit ad id quod ſcriptum eſt Exod. 4. de Angelo minitante mortem Moſi, qui tum placatus eſt cum Sephora vxor Moſis filium circuncidiſſet. Beatus Auguſtinus aliud quidem Magico ritui non abſimile narrat Epiſtola 23. ad Bonifacium, quum grauiter reprehendit parentes, qui baptizatos pueros Dæmonijs obligabant. Mirum illud certè quod narrat Petrus martyr Mediolanenſis, libro de Inſulis nuper inuentis, apud Cempoalanos Barbaros, annicu los pueros puellaſque, quibuſdam ritibus & ceremonijs ſacris baptiſari à Sacerdotibus in Templis, aqua ex vrceolo capiti eorum in crucis formam ſuperiniecta, verba quidem non percipi ille ſcribit, ſed dumtaxat actus & murmura animaduerti. Quod, vel ipſi bar-

bari à Christianis quibusdam accepe-runt, aut teterrimus ille præstigiator sacra mysteria æmulari in suis voluit, quod in genere suprà à nobis monstratum est. Satis superque opinor monstratum est à nobis, Magos & maleficos cum diabolo, nec pacisci, nec seriò tractare, quin illum sacrificio aliquo quale quale illud sit, & placent & colant: sed vt quod de adoratione antea nonnihil diximus, exemplis illustremus, & concludamus perquàm necessarium videtur, ita tamen, vt solũmodò dignissimos auctores proferam. nam Sprengeros Nideoros & similes, nonnisi gerras germanas narrare dictitant isti Sceptici. Paladius Euagrij discipulus, & Socratis historiæ Ecclesiasticæ scriptoris, elogio satis commendatus, in Sanctorum historia c. 31. narrat diabolum noctu Valenti Monacho apparuisse, sed miro apparatu, præcedentibus mille Angelis, lampades ferentibus, tum ignea rota sub sequente, in qua dæmon figuram Seruatoris exprimere visus est, sed proximè qui illum antecedebat Angelus, sic Valentem affatus est, Christus tuum dilexit institutum, tuamque vi-

uendi libertatem & confidentiam, venit itaque vt te videat: Egredere ergò è cella, & nihil aliud feceris, nisi, cùm procul eum videris, procumbens eum adora, & tum in cellam regredere. Seuerus Sulpitius lib. de vita beati Martini c. 25. *Diabolus B. Martino circumtectus ipse luce purpurea, quo facilius claritate adsumpti fulgoris illuderet, veste etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroque redimitus, calceis auro illitis, sereno ore, læta facie, vt nihil minùs quàm diabolus putaretur, oranti in cellula astitit, hæsitanti & anxio B. Martino dixit, Agnosce Martine quem cernis, Christus ego sum, descensurus ad terram, dubitanti sanctissimo viro iterum ingerit, Martine quid dubitas credere cùm videas? Christus ego sum.* Ac ne frustrà quispiàm putet diabolum tam magnificè tamque impudenter de se locutum, sed adorari se à B. Martino tum temporis expetiuisse, testatur vir paris sanctitatis & doctrinæ commendatione clarissimus, B. Paulinus Gallus, Beatis Ambrosio, Hieronymo, & Augustino charissimus, sic enim mirum istud spectrum referens, non aliter quàm Seuerus Sulpitius, addit lib. 3. de vita Martini.

Proh dolor æternum clamans te, perfide, Christum:
Vt velatá, pio sub Numine, forte lateret
Impietas, mentita Deum, sua sacra beatum
Credere mendaci, specie sub nomine Christi,
Et curuare pios, in honorem Dæmonis, artus,
Sacrilegum vt faceret nefas, heu, credita sanctum,
Religio, ac fidei meritis credendo careret.

Testatur Seuerus Sulpitius se ex ipsius beati Martini ore didicisse hoc ita gestum esse vt retulit, ne quis fortè existimet fabulosum. B. Ephrem Syrus, cuius sanctitatem & pietatem admirandam, Beatus Basilius & Gregorius Nyssenus mirificè prædicant, in ea quam scripsit vita B. Abramij, narrat cùm hic vir sanctus media nocte psalleret, repentè lucem magnam, velut Solis, in cella eius refulsisse, & vocem eiusmodi audiuisse: Beatus es Domne Abrami, verè inquam beatus es, quoniam nullus in cunctis rectè factis inuentus est sicut tu, nullusque ita om-

nes voluntates meas perfecit vt tu: At ſibi diuino impulſu cauit, vir ille beatus, nam quid ſibi palpator iſte? an non viſcus merus iſta blanditia? nec aliud aut cogitabat aut moliebatur quã vt ab illo integerrimo & omni virtute conſpicuo viro adoraretur, ſed fruſtra ceſſere artes iſtius plani & præſtigiatoris antiquiſſimi, nam fuſus fugatuſque eſt non minus à beato Abramio, quàm à beato Martino in vtraque ludificatione. Hæc fidem qui maximi faciunt, & quos fides, adeo certa & indubitata fatebuntur, vt etiam poſt Chriſti incarnationis œconomiam, ſuis omnibus partibus abſolutam, diabolum vbi occaſionem nactus eſt, nunquam prætermiſiſſe quin à ſuis adoraretur, idemque apud pios, ſuis facetis fabricis & doctis dolis, tentaſſe, Deumque alioquin optimum & tamen iuſtiſſimum, illud aliquando permiſiſſe concedãt, quo nomine Sacrificiũ illi à maleficis & magis exhibitum, incredibili diuinæ benignitatis patientia, comprehendi ſuperiora ſatis declarant. Totum denique locum hunc abſoluet ſanctiſſimus Epiſcopus & martyr, vir Apoſtolicus, beatus Irenæus libro 5.

aduerſus Hæreſes c. 24. *Diabolus quippe Apoſtata exiſtens Angelus, hoc tantum poteſt quod egit in principio, ſeducere & abſtrahere mentem hominis ad tranſgredienda præcepta Dei, & paulatim obcæcare corda eorum qui conarentur ſeruire ei, & ad obliuiſcendum quidem verum Deum, ipſum autem quaſi Deum adorare.* Quod adiecit beatus Irenæus, *ipſum quaſi Deum adorari*, non quidquam minuit de inſano diaboli deſiderio, quo modis omnibus, quidquid eſt diuini cultus & venerationis, ſibi vni ab iſtis male feriatis hominibus, aut alijs, ſi queat, exhiberi ſtudet, qui quanquam ab illa ſempiterna diuini Numinis maieſtate longiſſimo, vel potius immenſo interuallo diſtare ſe probe teneat, nihilominus Dei nomen & exiſtimationem apud homines perditos ſibi ſemper vendicare conatur. Et quanquam in furtis, latrocinijs, cædibus, adulterijs, & ſimilibus maleficijs, diuinam agnoſcamus permiſſionem, nihil enim mali quidquam patrari & effici poteſt, niſi ex diuinæ ſuæ prouidentiæ regula id ſinat Deus, quod eleganter varijs locis explicat beatus Auguſtinus, & ex eo noſtri Scholaſtici: Nihilominus, iudi-

ci non ea legitima excuſatio videri poteſt, admiſſi furti aut cædis, ſi reus, vna diuina permiſſione tueri ſeipſum velit. Ita profectò cum iſtis magis & maleficis agendum, vt quanquam ſciuerit Deus diabolum ab ijs adorari, ſacrificijs honorari, non idcirco impunè illis cedat? ſed cùm acriùs & vehementiùs latiùſque diffuſo malo, diabolo impellente, diuinâm gloriam illi oppugnent, eò diligentiùs & ſeueriùs acerbiſſimis expugnentur ſuppliciis. Verum quoniam de pœnis quibus afficiendi videntur malefici, quæſtio nunc propoſita eſt, illam euidentiſſima demonſtratione abſoluam. Aut artem Magicam norunt iſti dumtaxat, aut illam ad vſum reuocant, & quidem bifariam, vel alteri nocendo, aut iuuando. Primum illud culpa vacare non poteſt, ſiquidem omnium legum diuinarum, humanarũ, conſenſu Magia dãnata eſt, nec citra pœnam eſſe debet, ſi quis illam didicerit, vt nec ſupplicium effugere meritò poteſt qui artem illam doceat: At par crimen diſcendi atque docendi profana atque vetita, Cod. de Hæret. l. 2. Secundum illud de vſu noxio &

pernicie allata ſeu hominibus,ſeu rebus quæ ad eum ſpectent, & quidem malefica arte, quis venia dignum iſtud dicat, niſi is cui erepta magis quam mota mens videatur, & nos anteà ſatis ſuperque de eo diximus. Tertium genus, eorum, videlicet, qui maleficos ſe eſſe pernegant, at dum ægrotis opem ferunt ea adhibent remedia, quæ multis veterum Medicorum, aut cognita, aut probata non fuerunt, atque adeò quæ nullam omninò, ex ſui natura, huiuſmodi morborum ſanandorum vim & energiam habeant, cum quibus longiſſimo diſſident interuallo. Nec enim vel ſcriptum vel dictum vſpiam apud rei medicæ ſcriptores, Speculum chalibæum curare herniam, & tamen eo vtebatur remedio, ad huius morbi curationem, famoſus ille magus, Lutetiæ infami morte abſumptus, de quo ſuprà, quique faſſus erat ſe duos familiares & contubernales habuiſſe Dæmones, quorum vni Apis, alteri Aſinus nomen erat. An quia ſegetes alienas ille non excantauerat, id eſt cantando traduxerat, idcircò venia dignus videri potuit? fallunt & falluntur qui ita

censent, siquidem isti Magi, qui opis ægrotis ferendæ illo pretextu vtuntur, similes sunt latronibus quibusdam Ægyptijs, qui Philetæ cognominati erant, quasi dicas basiatores, dum enim homines arctissimè amplecterentur, eosdem suffocabant, vt habet Seneca Epistola 51. non aliter magi huius generis, si diuis placet, salutares, dum enim inauditis, inusitatis & plane ineptis remedijs sanitatem ægris restituere contendunt, an non ijs, quos curant, saliuam mouent & gustum dant artis istius, tam beneficæ, tam potentis, vt ipsi dictitant, cognoscendæ? an non validissimum illud est illicium, quo vel curiosi aliquantum, vel simpliciores, nullo negotio, in sui perniciem capientur. Denique istius generis magos Apostatas esse & Dæmonibus deuotos euidentissimè comprobauimus, atque adeò euicimus, sed Apostatas supplicio afficiendos esse, præter diuinam legem, definitum habemus, Cod. de Apostatis. Firmo & hanc sententiam Nouella 65. Leonis Imperatoris, de Incantatorum pœna, quæ totum hunc locum sic complectitur. *Nos istiusmodi incantatio-*

nes perniciosas esse persuasum habemus, & vt boni quidquam inde manare credamus induci non possumus. At sanè, etiam si boni quippiam producere illas appareat (quomodo quidem approbanti ipsas legi 4. Cod. de malef. & mathemat. videtur) non id bonum esse, sed illecebram atque nassam, quæ illectos in malorum omnium extremum, vbi à summo bono excidant, absorbeat, compertum habemus. Notum enim nobis est illas incantationes efficere, vt qui seipsis dedunt, præ Creatore & Domino, infaustis dirisque dæmonijs adhæreant, & qui illas assectantur, hos per externarum rerum lætam quandam speciem, vulnera in animam excipere. Quale quiddam inter pugnandum meticulosis frequenter accidit, qui dum ictus in manus excipere nolunt, illis vel caput, vel ventrem exponunt. Sanè verò, si quis aliquo modo incantamentis vsus esse deprehensus fuerit, siue id restituendæ conseruandæue valetudinis, siue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis causa fecerit, in Apostatarum pœnam subiens, supremum supplicium sustineat. Nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur, iam qui sint Dei, qui verò Sathanæ facillimè dignoscuntur, qui enim à partibus Dei stare dicemur, qui maleficos post maleficio excantatas vicini sege-

tes, & vbi terra cùm proſcinditur.

In quinto quoque ſulco moriuntur boues:
Tum vinum priuſquam coactum eſt pendet
putidum,
Vbi fulguritæ ſunt alternæ arbores,
Sues moriuntur angina acerruma,
Oues ſcabræ ſunt:
Atque adeo Acherontis hoſtium eſt.

Vt loquitur Plautus in Trinummo, nihilominus, poſt tantas clades illatas, inſontes pronunciabimus? Scio aliquando credulitate peccatum fuiſſe non leuiter hac in quæſtione. Nec ignoro illud Iuuenalis Satyr. 6.

Nulla vnquam de morte hominis cunctatio
longa eſt.

Et apud Ammian. Marcellin. libr. 14. Alexander Magnus, vrgenti matri vt occideret quemdam inſontem, & dictitanti, ſpe impetrandi poſtea quæ vellet, eum ſe per nouem menſes vtero portaſſe prægnantem, reſpondit: *Aliam parens optima, poſce mercedem, hominis enim ſalus beneficio nullo penſatur.* Sed quid ad hæc Dominus Deus, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Siccine Apoſtatæ, Idololatræ & teterrimi perfugæ innoxii habebuntur? Siccine le-

gibus, quà ſacris; quà profanis damnatæ, impuratæ belluæ, eumdem nobiſcum aërem aſpirabunt? Siccine Sathanas de Deo, ſiccine hominum ſacrilegiſſimi; de eò qui architectus eſt omnibus, tam magnificè & ſecurè triumphabunt? Spectat hoc Sol & ſpectatur. Quis non contremiſcat dum audierit illud Prophetæ miſſi ad Achab Regem; qui Syriæ Regem Benadab hoſtem captum, illeſum dimiſerat. *Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua; erit anima tua pro anima eius.* Diuturna impunitate furorem ali dixit Pitho Romana & Suadæ-medulla, Ego & numerum inſanûm augeri, & in immenſum excreſcere addiderim: Lepidè Plautus in Truculento; Act. 1. Scena; Non omnis.

Nam nunc lenonum & ſcortorum plus eſt ferè,
Quàm olim muſcarum eſt cum caletur maximè.

Etiam Magos, Maleficos, Sagas, hoc tempore, in orbe Chriſtiano, longè numero ſuperare omnes fornices & proſtibula, & officioſos iſtos, qui homines inter ſe conuenas facere ſolent, nemo negabit niſi elleboroſus exiſtat, & nos

quidem tantam colluuem miramur ac perhorreſcimus. Numer. 23. Balaam Magus inſignis & Pſeudo-Propheta, ingratijs, Deo illum ita impellente & mouente, cum populo Hebraico fauſta omnia & felicia vaticinaretur, Elogium iſtud de eo protulit *Non eſt Idolum in Iacob, nec videtur ſimulachrum in Iſrael: Dominus Deus eius cum eo eſt, & clangor victoriæ Regis in illo: Deus eduxit illum de Aegypto, cuius fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis: Non eſt augurium in Iacob, nec diuinatio in Iſrael.* Ex Chaldæo Paraphraſte vertunt eleganter: *Non enim auguria placent in domo Iacob, neque diuinationes volunt domus Iſrael.* Appoſitè hæc ſententia ſequitur id quod nunc dixerat de Ægypto, vt indicaret Balaam, Hebræos, licet non paucis ſæculis inter Ægyptios verſatos, nihilominus, ab ijs Magicis artibus, maleficijs atque diuinationibus, quibus nimiùm quantùm addicti erant Ægyptij, vt ſupra indicauimus, penitus abhorruiſſe. Tam longè nos Chriſtiani Catholici, hoc æuo, ab iſta commendatione diſtamus, quantum illi Sabbatarij à ſuo Meſſia, quem hiantes vel auidiſſimè expectant. Nobis enim vel nullus

aut rarus maleficus, & Magus, Sagæ, quæ dicuntur, nihil omnino cum diabolo commercij habent, & si quid vel segetes, vel vuas læsisse dicuntur, vulgi errorem esse pronunciamus. Si equos, boues, oues & ceteras animantes, repētè, cælo paulo antè & penè sereno, graui tonitru, procellaque syderis, vel ipso Diali fulmine, ac nonnunquam cæco maleficio percussas audierimus, fortuito casui illud tribuimus. De excitatis imbribus, grandine, & similibus, fabulam esse cum Seneca pronunciamus, quidni etiam cum Seneca, libro de Consolatione ad Marciam, Epistola 24. & 82. Inferos & inferorum cruciatus rideamus? *Illa*, inquit ipse, *quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula est. Luserunt ista Poëtæ & vanis nos agitauêre terroribus. Mors omnium dolorum & solutio est & finis, vltrà quam mala nostra non exeunt*: Quin addimus, iam nullus est Deus, nisi quem sibi quisque finxerit, hoc enim tantum superest ex illa Senecæ sentētia ad summum impietatis gradum. Quid si nonnulli in illorum flagitiorum admissorum suspicionem venerint, & propterea rei agantur, non pauca, non leuia, non obscura; sed

ſcura,ſed innumera,certiſſima, & longè clariora, quàm Sol Rhodius,argumenta & teſtimonia deſideramus. Hactenus permulta enumerauimus,ex quibus non temere Magum vel maleficum aliquem teneamus, ſi virorum fide dignorum apertis teſtimonijs,aliquãtum iſta iuuentur.Satis vrgent oblata Dæmoni Sacrificia,conuentus habiti, res ſacræ, & quidem eius generis quas contrectare profanis nefas eſt,apud iſtos domi aſſeruatæ & repertæ.Addo caracteres & imagines ignotas,quin & libros Acheronticos,ſic enim Magicos illos appellat Arnobius lib.2. quos qui venduut, digni profectò qui dẽt nomen in triremium coloniam. Ecquis igitur ambigit nos eſſe in quos fines ſæculorum deuenerunt,vt ait Apoſtolus. Ac Sathanam ſuis illis vinculis ſolutum eſſe vix eſt vt dubitem, aut prope ſoluendum eſſe, mihi planè definitum, cùm paucos videam, qui Dei regnum firmatum, Sathanæ verò regnum euerſum velint,quandoquidem ipſius Sathanæ clientes, aſſeclas, ſeruos, in orbe Chriſtiano, inſontes & innoxios haberi perſpiciã. Sed quiſquis es harum curioſarum artium, & admirator & perſcru-

tator, ſi fortè in hæc mea incideris, adſta paulisper, & parte vna Sathanam, quem deperis, altera verò Chriſtum, quem videris repudiare, colloca; fluctuatne animus, nec ſatis tibi conſtat quem ſequare? Eugè Chriſtianè,

Huc ſecundus ventus nunc eſt, cape modo vorſoriam,
Hic Fauonius ſerenus eſt, iſte Auſter imbricus:
Hic facit tranquillitatem, iſte omnes fluctus conciet.

Apoſtatæ illi nuntium remitte ſi ſapis, ſatis hactenus tu tuis malis artibus & cantaminibus, & nos noſtris grauiſſimis noxis

Fecimus cælum nocens.

FINIS.

ARTICVLI THEOLOGORVM Pariſienſium, de Magia & inuocatione Dæmonum.

Ex tractatu Ioannis Gerſon Cancellarij Pariſienſis, De erroribus circa artem Magicam.

Primus Articulus.

QVod per artes Magicas & maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias, & auxilia Dæmonum non ſit Idolatria. Error,

quoniam Dæmon aduerſarius & pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur. Nec eſt honoris vel dominij cuiuſcunque verè, ſeu participatiuè, vel aptitudinaliter ſuſceptiuus : vt aliæ creaturæ rationales non damnatæ, nec in ſigno ad placitum inſtituto : vt ſunt imagines & templa, Deus enim in ipſis honaratur.

Art. 2. Quod dare, vel offerre, vel promittere Dæmonibus qualemcunque rem : vt adimpleant deſiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid oſculari vel portare non ſit Idolatria. Error.

Art. 3. Quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum vel expreſſum non ſit Idolatria vel ſpecies Idolatriæ & Apoſtoſiæ. Error. Et intendimus pactum eſſe implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa: cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Art. 4. Quod per artes Magicas Dæmones in lapidibus, anulis, ſpeculis, aut imaginibus nomine eorum conſecratis, vel potius execratis, includere, cogere, vel artare, vel eas velle viuificare, non ſit Idolatria. Error.

Art. 5. Quod licitum ſit magicis artibus, vel alijs quibuſdam ſuperſtitionibus à Deo aut ab Eccleſia prohibitis, aliqua facere pro quocunque bono fine. Error. Quia ſecundum Apoſtolum. Non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona.

Art. 6. Quod licitum ſit, etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere. Error.

Art. 7. Quod aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare in quocunque caſu, vt licitè talibus vtatur. Error.

Art. 8. Quod artes Magicæ & ſimiles ſuperſtitiones & earum obſeruationes ſint ab Eccleſia irrationabiliter prohibitæ. Error.

Art. 9. Quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur Dæmones compellere ſuis inuocatoribus obedire. Err.

Art. 10. Quod thurificationes & ſuffumigationes quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio, ſunt ad honorem Dei & ei placeant. Error, & blaſphemia: quoniam Deus aliàs non prohiheret vel puniret.

Art. 11. Quod talibus & taliter vti non eſt Sacrificium, ſeu immolare Dæmonibus: & ex conſequenti damnabiliter idolatrare. Error.

Art. 12. Quod verba ſancta & orationes quædam deuotæ, & ieiunia, & balneationes, & continentia corporalis in pueris & alijs: & Miſſarum celebratio, & alia opera de genere bonorum, quæ fiũt pro exercẽdo huiuſmodi artes, excuſent eos à malo & non potius accuſent. Error: nam per talia ſacræ res, immò ipſe Deus in Euchariſtia Dæmonibus tentatur immolari, & hoc procurat Dæmon: qui vult in hoc honorari ſimiliter Altiſſimo: vel ad fraudes ſuas occultandas, vel vt ſimplices, illaqueet facilius, & damnabilius perdat.

Art. 13. Quod ſancti Prophetæ, & alij, per tales artes habuerunt ſuas Prophetias, & miracula fecerint, aut Dæmones expulerint. Error & blaſphemia.

Art. 14. Quod poſſibile eſt per tales artes cogere liberum hominis arbitriũ ad voluntatem ſiue deſiderium alterius. Error, & conari facere eſt impium & nefarium.

Art. 15. Quod ideo artes præfatæ bonæ ſunt, & à Deo, quod licet eas obſeruare: quia per eas quandoque, vel ſæpe euenit ſicut vtentes eis quærunt, vel

prædicunt: vel quia bonum quandoque prouenit ex eis. Error.

Art. 16. Quod per tales artes Dæmones veraciter coguntur & compelluntur: & non potius ita ſe cogi fingunt ad ſeducendos homines. Error.

Art. 17. Quod per tales artes & ritus impios, per ſortilegia, per carminationes, per inuocationes Dæmonum, per quaſdam inuultationes, & alia maleficia, nullus vnquam effectus miniſterio Dæmonum ſubſequatur. Error. nam talia quandoque permittit Deus contingere, vt patuit in Magis Pharaonis, & alibi pluries: vel ad probationem fidelium: ſicut habetur Deuter. 13. vel in quorundam hominum dignam flagellationem: vel quia abutentes ſeu conſulentes propter malam fidem aut alia peccata nefaria, dati ſunt in reprobum ſenſum, & demerentur ſic illudi.

Art. 18. Quod boni Angeli includantur in lapidibus, & conſecrent imagines vel veſtimenta, aut alia faciant quæ in iſtis artibus continentur. Error & blaſphemia.

Art. 19. Quod ſanguis vpupæ vel hœdi, vel alterius animalis, vel pergame-

num virgineum, aut corium leonis & similia, habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos Dæmones ministerio huiusmodi artium. Error.

Art. 20. Quod imagines de ære vel de plumbo, vel de cera alba, vel rubea, vel de alia materia baptisatæ vel exorcizatę: consecratæ vel potius execratæ, secundum prædictas artes, & sub diebus certis, habeant virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, in Philosophia naturali, & Astrologia vera.

Art. 21. Quod vti talibus & fidem dare, non sit idolatria & infidelitas .Error.

Art. 22. Quod aliqui Dæmones boni sunt: aliqui benigni, alij omnia scientes, alij nec saluati nec damnati. Error.

Art. 23. Quod fumigationes, quæ fiunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus: aut quod sint debitæ eis. Error.

Art. 24. Quod vnus Dæmon sit Rex Orientis, & præsertim suo merito: alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei. Error.

Art. 25. Quod intelligentia motrix cæli influit in animam rationalem, sicut

Terquem e. – 8/27/92

corpus cæli in corpus humanum. Error.

Art. 26. Quod cogitationes noſtræ intellectuales & volitiones interiores immediatè cenſentur à cælo, & quod per aliquam traditionem Magicam, tales poſſunt ſciri, & per illam de eis certitudinaliter iudicare ſit licitum. Error.

Art. 27. Quod per quaſcunque artes Magicas poſſumus deuenire ad viſionem diuinæ eſſentiæ, vel ſanctorum ſpirituum. Error.

Acta ſunt hæc & poſt maturam crebramque inter nos & deputatos noſtros examinationem, concluſa in noſtra congregatione generali: Pariſius, apud ſanctum Maturinum, de mane ſuper hoc ſpecialiter requiſitos. Anno Domini, milleſimo trecenteſimo nonageſimo octauo. die decima nona menſis Septembris.

Finis Articulorum Pariſienſium.

Errata inſigniora ſic emenda, & quæ omiſſa repone.

Fol. 11.a.linea 11. adde, 4. Reg. 2. fol. 12. b. linea, 21. Ecedunt. lege, Exedunt. fol. 13. a linea 7. declarant, lege, declarat. fol. 29. a. linea 27. lauienam. lege, lanienam. fol. 30. a. linea 13. Vaticinationibus, lege, vaticinatoribus. fol. 34. a. linea 14. varium. lege, vanum. fol. 35. b. linea. 19. fronte, lege, fonte. fol. 44. a. linea 21. omiſit, lege, ipſe omiſit. fol. 50. a. linea 8. illoto. lege illato. fol. 51 b. linea 8. iſtarum, lege, iſtorum. fol. 56. b. linea 16. Affricis. lege, Affris. fol. 63. a. linea 6. ſed qui, lege, ſed & apud eos qui. ibidem linea 14. vſurpant, lege, vſurpabant.